

ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΑ

Η θεία Λειτουργία (το μυστήριο της θείας Ευχαριστίας) από την αποστολική ήδη εποχή είναι και πάντοτε θα είναι η καρδιά, το κέντρο και ο άξονας της χριστιανικής λατρείας. Χωρίς τη συμμετοχή του πιστού στη θεία Λειτουργία είναι αδύνατη η ύπαρξη αληθινού χριστιανικού βίου και η καλλιέργεια γνήσιου ευαγγελικού ήθους.

Ο θεολόγος καθηγητής του Παπαστρατείου Γυμνασίου Αγρινίου κ. Κων/νος Ξευγένης εκπόνησε μια πολύ ενημερωτική εργασία, στην οποία παρουσιάζει ηλεκτρονικά την ορθόδοξη **θεία Λειτουργία σε διαφάνειες**.

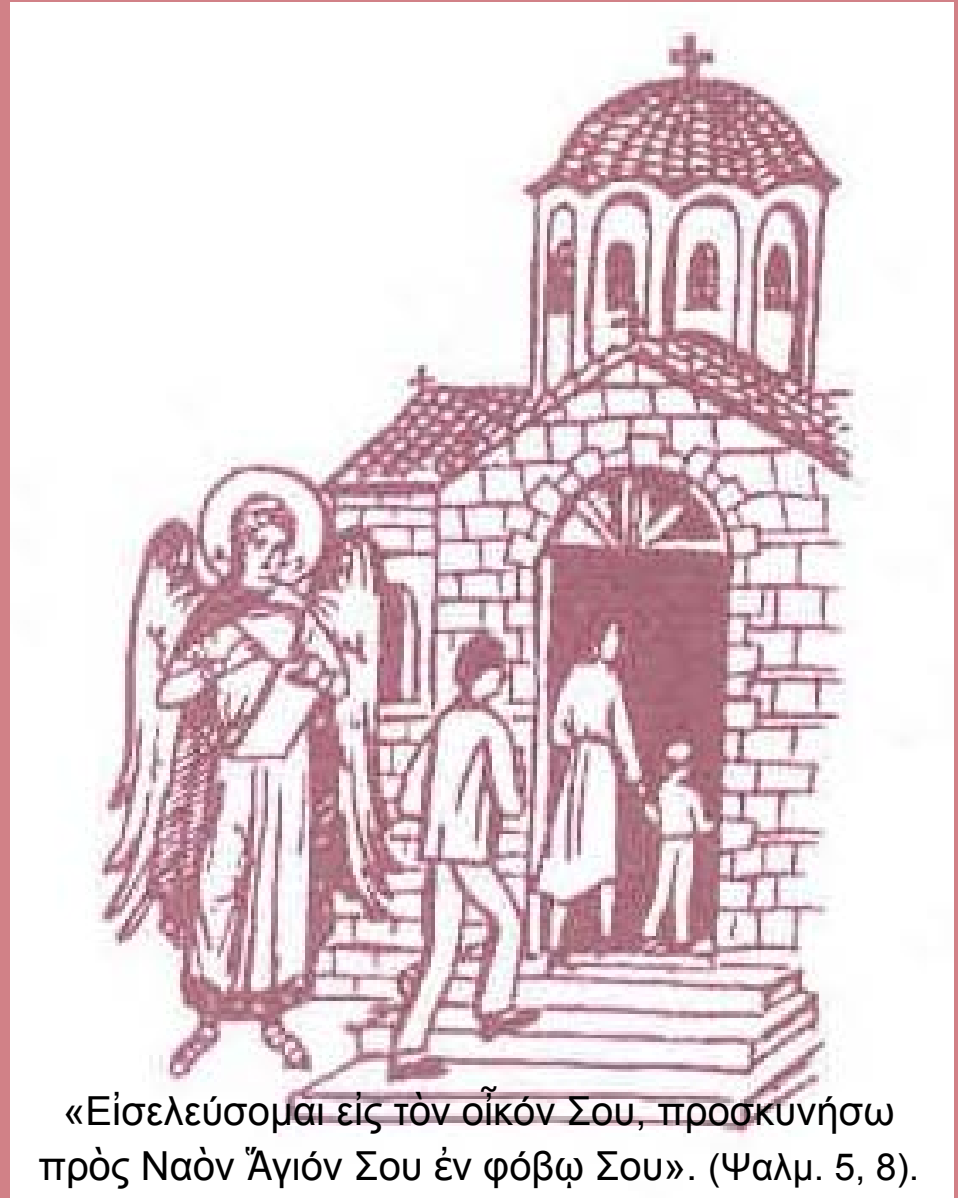
Ο κ. Ξευγένης ως έμπειρος δάσκαλος και παιδαγωγός χειραγωγεί τον αναγνώστη και ιδιαίτερα τον έλληνα μαθητή στην ιερή περιοχή του κορυφαίου μυστηρίου της Εκκλησίας με τρόπο ασφαλή, μεθοδικό και ευχάριστο. Εύστοχη χρήση πατερικών χωρίων, άριστη επιλογή λειτουργικών αποσπασμάτων και πλούσιο εικονογραφικό υλικό ζωντανεύουν μπροστά μας τη θεία λειτουργία, από την ώρα που ο λειτουργός την ετοιμάζει μέχρι το τέλος της, και μας βοηθούν στη λυτρωτική οικείωσή της. Αξίζει να ζήσουμε και με τον τρόπο αυτό την ορθόδοξη Λειτουργία.

Φώτιος Ι. Μάλαινος
Θεολόγος - Φιλόλογος

Ἡ θεία Λειτουργία

Ἡ λέξη **Λειτουργία** είναι σύνθετη από τις λέξεις λείτος (λεώς, λαός) και ἔργο. Σημαίνει **δημόσιο ἔργο**.

Καμιά θυσία δεν είναι πιο ευάρεστη στο Θεό Πατέρα από εκείνη που προσέφερε ο Μονογενής Του Υἱός εκούσια στο Γολγοθά. Αυτή **τη θυσία** προσφέρουμε κι εμείς σε κάθε θεία Λειτουργία. Μ' αυτήν εκδηλώνουμε την ευγνωμοσύνη μας, την αγάπη μας στον Κύριο, στον ύψιστο βαθμό. Την **προσφέρουμε** όλοι μαζί, **ο λαός, η Εκκλησία**.

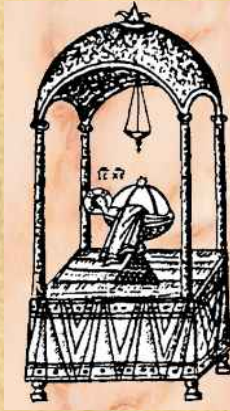

«Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου, προσκυνήσω πρὸς Ναὸν Ἁγίόν σου ἐν φόβῳ σου». (Ψαλμ. 5, 8).

«Ἀναγκαῖον μαθεῖν τὸ θαῦμα τῶν μυστηρίων· τί ποτέ ἐστι καὶ
διατί ἐδόθη καὶ τίς ἡ ὠφέλεια τοῦ πράγματος»

Ι. Χρυσόστομος, Ομιλία ΜΣΤ΄ εἰς το κατὰ Ιωάννην, Migne P.G. 59, 260.

Τὶ εἶναι ἡ θεία Λειτουργία

- ✓ Είναι η «**συγκεφαλαίωση της όλης Οικονομίας**». Όλα τα θαυμάσια γεγονότα που εργάσθηκε ο Θεός, για να επαναφέρει στον οίκο Του τον άνθρωπο μετά την παρακοή και να τον κάνει πάλι οικείο Του.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, *Η Θεία Λειτουργία, Σχόλια*, Εκδ. Ι. Κουτλουμουσιανού Κελλίου Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, Καρυές, Άγιον Όρος, 1993, σελ. 28-36.

- ✓ Είναι **Θεοφάνεια Τριαδική**. Σε κάθε θεία Λειτουργία έχουμε φανέρωση της Αγίας Τριάδος. Η θεία Οικονομία είναι η φανέρωση του Παναγίου Τριαδικού Θεού. Η Θεϊκή δύναμη, που ανακαινίζει τον άνθρωπο πηγάζει από τον Πατέρα, διαδίδεται δια του Υιού, και τελειούται "έν Άγίῳ Πνεύματι" (Γρηγόριος Νύσσης Migne P.G. 45, 1317B). Ο Χριστός πρόσφερε τον εαυτό Του στον Πατέρα, δια του Αγίου Πνεύματος. Ο ιερούργος δια της θείας Λειτουργίας «τήν ἁγίαν ἡμῖν ἀνακαλύπτει Τριάδα» *Γρηγόριος ο Θεολόγος, ΒΕΠΕΣ 60, 175.*

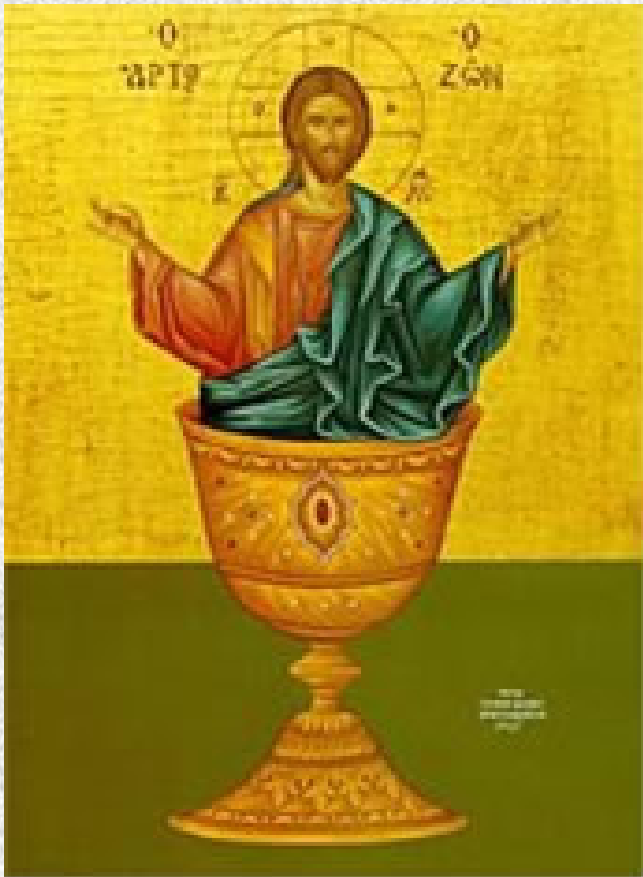
ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΣΑΒΒΑ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, *Τι είναι η θεία Λειτουργία και πώς θα τη ζήσουμε*, Εκδ. Ιερού Κελλίου Εισοδίων της Θεοτόκου, Κερασιά Αγ. Όρους

- ✓ Είναι **σύν-οδος** (όλοι μαζί συμ-πορευόμαστε προς το Θεό) **ουρανού και γης**. Ουρανός και γη, άγγελοι και άνθρωποι, ζώντες και κοιμηθέντες συνεορτάζουν και συνευχαριστούν τον Κύριο για την αγάπη Του.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, *ό.π.*

ΚΑΡΠΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Ἡ ενσωμάτωση του πιστού στο Χριστό

«Ἐν τύπῳ ἄρτου δίδοταί σοι τὸ Σῶμα καὶ ἐν τύπῳ οἴνου δίδοταί σοι τὸ Αἷμα, ἵνα γένη, μεταλαβὼν Σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ, **σύσσωμος καὶ σύναιμος Αὐτοῦ**».

Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Μυσταγωγικὴ Κατήχησις Δ΄ 3. Migne 33, 1100

«Ἐν σῶμα γινόμεθα καὶ μέλη ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ... **Ἡμεῖς καὶ ὁ Χριστὸς ἐν ἑσμεν**».

Εφεσ. 5, 30.

Ι. Χρυσόστομος, Ομιλία ΜΣΤ΄ εἰς το κατὰ Ἰωάννην, Migne P.G. 59, 260.

Ἡ προεικόνισις τῆς θείας Λειτουργίας ἐστὶν Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη

Ὁ Ἄβελ καὶ ὁ Μελχισεδέκ λειτουργοῦντες (ἡ θεία παρουσία ἐν σχήμα χειριού). Μωσαϊκὸ τοῦ αγ. Βιταλίου Ραβέννας

Ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΑΣ ΕΊΝΑΙ Ὁ ἌΡΤΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ, «Τὸ Νέο «Μάννα»»

«Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον· οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγη καὶ μὴ ἀποθάνῃ. **ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν** ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς». *Ιωάν. 6, 49-51.*

Ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος : Η πρώτη θεία Λειτουργία πάνω στη γη.

Ο Μυστικὸς Δεῖπνος, τοιχογραφία, 14ος αι. Ἁγίον Ὅρος, Μονὴ Βατοπεδίου.

«Τὴν νύκτα ἐκείνην **ὁ Κύριος** ὡς ὕπατος Ἀρχιερεὺς **ἱερούργει** τὸ μυστήριον καὶ **ἐμοίραζεν** εἰς τοὺς φιλτάτους τὰ προκείμενα, καὶ τὰ προκείμενα μετεποιοῦντο **ὑπερφυεστάτην μεταποίησιν** εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Διανέμοντος».

Πρωτοπρ. Κων. Καλλίνικος, Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1969, σελ. 283.

Ἡ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΚὴ ΣΥΝΑΞΗ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Στους Αποστολικούς χρόνους η θεία Λειτουργία περιελάμβανε μόνο τον **αγιασμό των Τιμίων Δώρων** και την **θεία Κοινωνία** των πιστών.

Στην αρχή το μυστήριο της θείας Ευχαριστίας γινόταν μετά το κοινό δείπνο όλων των πιστών, που έμεινε στην ιστορία με το όνομα **αγάπη**.

Πολύ ενωρίς όμως, ενώ ακόμη ζούσαν οι Απόστολοι, επειδή παρατηρούνταν μεγάλες αταξίες στην ώρα της αγάπης, **χωρίστηκε το μυστήριο της θείας Ευχαριστίας από το κοινό δείπνο**.

Στο εξής η μεν θεία Ευχαριστία γινόταν τις πρωινές πλέον ώρες, η δε τελετή της Αγάπης, που λεγόταν και «Κυριακόν Δείπνον», έμεινε για το βράδυ.

Οι "Αγάπες" των πρώτων Χριστιανών
στην Κατακόμβη Αγίας Πρισκίλλης

Τὸ τυπικὸ τῆς λειτουργίας τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουστίνου (138 ἢ 139 μ.Χ.)

«Καὶ τῇ τοῦ ἡλίου λεγομένη ἡμέρᾳ, πάντων κατὰ πόλεις ἢ ἀγροὺς μενόντων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ **συνέλευσις** γίνεται καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν **ἀποστόλων** ἢ τὰ συγγράμματα τῶν **προφητῶν ἀναγινώσκεται**, μέχρις ἐκχωρεῖ. Εἷτα, παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος, **ὁ προεστὼς** διὰ λόγου τὴν **νουθεσίαν καὶ πρόσκλησιν** τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως **ποεῖται**. Ἐπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ πάντες καὶ **εὐχὰς πέμπομεν**. Καὶ ὡς προέφημεν, παυσαμένων ἡμῶν τῆς εὐχῆς, **ἄρτος προσφέρεται καὶ οἶνος καὶ ὕδωρ**· καὶ **ὁ προεστὼς εὐχὰς ὁμοίως καὶ εὐχαριστίας**, ὅση δύναμις αὐτῷ, ἀναπέμπει· καὶ **ὁ λαὸς ἐπευφημεῖ λέγων τὸ ἀμήν**· καὶ **ἡ διάδοσις καὶ ἡ μετάληψις ἀπὸ τῶν εὐχαριστηθέντων ἐκάστω γίνεται** καὶ τοῖς οὐ παροῦσι διὰ τῶν διακόνων πέμπεται».

ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

- Η Λειτουργία του αδελφοθέου Ιακώβου
(Αποστολικής προελεύσεως με μεταγενέστερες προσθήκες)
- Η Λειτουργία του αποστόλου Μάρκου
(η αρχαία λειτουργία της Αιγυπτιακής εκκλησίας μέχρι το 13ο αι.)
- Η ελληνική Λειτουργία του δήθεν Κλήμεντος
(την συμπεριέλαβε στις «Αποστολικές Διαταγές» άγνωστος συμπιλητής)
- Λειτουργία Προηγιασμένων Δώρων
(εσπερινή ακολουθία συνηνωμένη με τη θεία Ευχαριστία)
- Η Λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου
(τελείται δέκα φορές το χρόνο)
- Η Λειτουργία του ιερού Χρυσοστόμου
(η γνωστή μας καθιερωμένη ως κύρια θεία Λειτουργία).

ΓΙΑ ΝΑ ΤΕΛΕΣΘΕΙ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΠΑΙΤΟΥΝΤΑΙ:

- ✓ Ναός με αγία τράπεζα ή και μόνο αντιμήνσιο
- ✓ Ιερέας και χριστιανοί (τουλάχιστον ένας ακόμη πιστός εκτός του λειτουργού)
- ✓ Λειτουργικά σκεύη και ιερά άμφια
- ✓ Θυμίαμα, κεριά, έλαιο, προσφορές των πιστών και οίνος(ερυθρός).

Κατακόμβη, Ρώμη (Domitilla)

Στους πρωτοχριστιανικούς χρόνους, ως **άγιες Τράπεζες** χρησιμοποιούνταν **τάφοι μαρτύρων**.

Αυτή η συνήθεια προήλθε προφανώς από επίδραση του χωρίου της Αποκαλύψεως 6,9: *"καὶ εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἀρνίου ἣν εἶχον"*. Συνεχίζοντας την παράδοση αυτή, κατά τον εγκαινιασμό του ναού, ο επίσκοπος τοποθετεί **λείψανα αγίων** σε κρύπτη της αγίας Τραπέζης.

Εάν αυτή δεν έχει εγκαινιασθεί ή δεν υπάρχει ναός, χρησιμοποιείται το ιερό **αντιμήνσιο** (αντί+mensa=αντιτραπέζιον), ειδικό ύφασμα, το οποίο φέρει την παράσταση της ταφής του Κυρίου και έχει ραμμένα επάνω **άγια λείψανα**.

Τὸ ἅγιον ἢ ἀναίμακτον Θυσιαστήριον

Ἡ **αγία Τράπεζα** συμβολίζει το **θρόνο του Θεού**, αλλά και τον **τάφο** Του.

Σε ένδειξη τιμής, αλλά και για αισθητικούς λόγους ἡ **Αγία Τράπεζα** καλύπτεται ἀπὸ τα καλύμματα:

- ✓ **Κατασάρκιο**
- ✓ **Ενδυτή**
- ✓ **Ειλητό**
- ✓ **Αντιμήνσιο**

Τα πολυτελή καλύμματα τῆς **αγίας Τραπεζῆς** συμβολίζουν τα **ιερά σάβανα** και τὴ **σινδόνη**, με τὴν **οποία** τυλίχθηκε τὸ **ἀχραντὸ Σῶμα** τοῦ **Χριστοῦ** κατὰ τὴ **θεία ταφή** Του.

Πάνω **στην** **αγία Τράπεζα** τοποθετοῦνται τὸ **Ευαγγέλιο**, τὸ **Αντιμήνσιο**, ὁ **σταυρὸς εὐλογίας**, τὸ **Αρτοφόριο** και τὰ **κηροπήγια**.

Ὁ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜὸς τοῦ Ναοῦ

«Ἐν τῷ ναῷ ἐστῶτες τῆς δόξης σου,
ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν».

Ο χριστιανικός **ναός** θεωρείται **σύμβολο του ουράνιου χώρου**, όπου μπροστά στο θρόνο του Θεού τελείται η θεία Λειτουργία από τους αγγέλους. Ο **τρούλος** συμβολίζει τον **ουρανό** και γι αυτό εικονίζεται σ' αυτόν ο Παντοκράτωρ Χριστός. Μαζί Του στον ουρανό υπάρχουν οι άγγελοι, οι προφῆτες, οι απόστολοι και οι άγιοι.

Το **άγιο Βῆμα** συμβολίζει τον **Παράδεισο**, την **άνω Ιερουσαλήμ** (Αποκ.21,2), μέσα στο οποίο τελείται ακατάπαυτα η ουράνια θεία Λειτουργία με λειτουργούς τους αγγέλους. Η αγία Τράπεζα συμβολίζει το Θρόνο του Εσφαγμένου Αρνίου (Αποκ.22,3). Οι ιερείς συμβολίζουν τους αγίους αγγέλους, τα λειτουργικά πνεύματα του Θεού (Εβρ.1,14).

Το **δάπεδο** του ναού συμβολίζει τη γη. Εκεί στέκονται οι πιστοί, οι οποίοι απαρτίζουν την επί γης στρατευόμενη Εκκλησία και ατενίζουν τον ουρανό (θόλο), τον Παράδεισο (Ιερό Βῆμα) και τους εικονιζόμενους αγίους. Εκεί ενώνονται με το άλλο μέρος της Εκκλησίας, τη θριαμβεύουσα.

Με τα ιερά μυστήρια προγεύονται τα μέλλοντα ουράνια αγαθά. Η γη κι ο ουρανός ενώνονται κάθε Κυριακή και κάθε γιορτινή μέρα στη Θεία Λειτουργία. **Το να πας την Κυριακή στη Λειτουργία σημαίνει πραγματικά να βγείς απ το σπίτι σου και να πας στον ουρανό** (V. Gheorghiu).

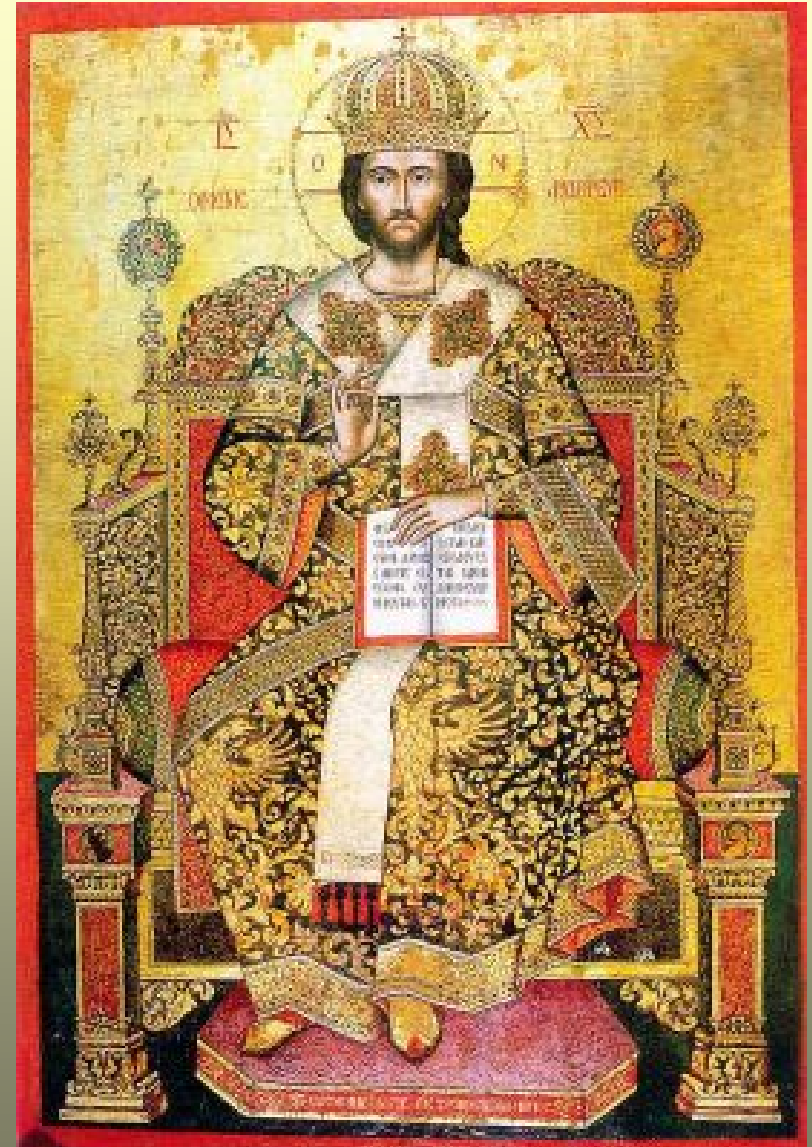
Ὁ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ

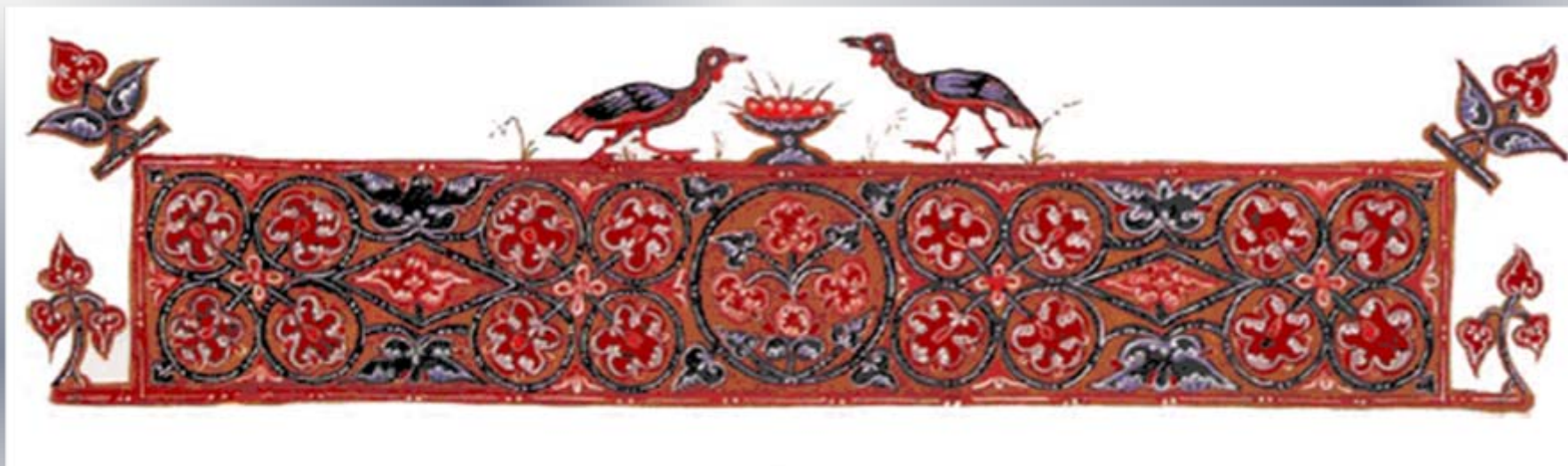
Εκείνος
που αγιάζει και μεταβάλλει
τα Τίμια Δώρα είναι
ο μέγας Αρχιερεύς Χριστός.

Οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος
ἐργάσασθαι τι δύναται εἰς τὰ
δεδομένα παρὰ Θεοῦ· ἀλλὰ Πατὴρ
καὶ Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα πάντα
οἰκονομεῖ· ὁ δὲ ἱερεὺς τὴν ἑαυτοῦ
δανεῖζει γλῶτταν καὶ τὴν ἑαυτοῦ
παρέχει χεῖρα».

Ιω. Χρυσοστόμου, εἰς Ιω. ομιλ. 86,4 Migne P.G. 59, 472

Από τον ιερέα απαιτείται καθαρότητα
αγγελική, για να διακονεί στο έργο, το
οποίο ούτε σε αγγέλους δεν
εμπιστεύθηκε ο Θεός.

ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

«Μηδεὶς ἄξιος τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ θύματος καὶ ἀρχιερέως,
ὅστις μὴ πρότερον ἑαυτὸν παρέστησε τῷ Θεῷ θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν».

Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ΕΠΕ 1, 188

Ανεξικακία και αγάπη

«Μέλλων ὁ ἱερεὺς τὴν θείαν ἐπιτελεῖν Μυσταγωγίαν, ὀφείλει προηγουμένως μὲν **κατηλλαγμένος εἶναι μετὰ πάντων** καὶ μὴ ἔχειν τι κατὰ τινος καὶ τὴν καρδίαν, ὅση δύναμις, ἀπὸ πονηρῶν τηρῆσαι λογισμῶν, **ἐγκρατεύεσθαι** τε μικρὸν ἀφ' ἐσπέρας καὶ **ἐγρηγορέναι** μέχρι τοῦ τῆς Ἱερουργίας καιροῦ».

Από το Τυπικό της Προσκομιδῆς

Το βράδυ που προηγείται της θείας Λειτουργίας **ο λειτουργός** μόνος του, «ένώπιος Ἐνωπίῳ», **προετοιμάζεται πνευματικά και σωματικά**: Καθαρίζει την καρδιά του από αισθήματα που διώχνουν την αγάπη. Νηστεύει από λογισμούς πονηρούς και από τροφές. Προσεύχεται. Το πρωί, μέσα στο Ναό, θα ζητήσει την εξ ύψους δύναμη για να προσεγγίσει το ἅγιο θυσιαστήριο και να μπορέσει να πει στον Κύριο: «**Ἐτοίμη ἡ καρδιά μου** ὁ Θεός, **ἐτοίμη ἡ καρδιά μου**· ἄσομαι καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου» (Ψαλμ. 107, 2).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, Η Θεία Λειτουργία, Σχόλια, Εκδ. Ι. Κουτλουμουσιανού Κελλίου Ἁγίου Ἰωάννης ο Θεολόγος, Καρυές, Ἁγιον Ὄρος, 1993, σελ.45.

Ἡ ἀκολουθία τοῦ Καιροῦ

- Σύντομη ακολουθία ἐμπροσθεν της Ωραίας Πύλης.
- Συμβολίζει τον «καιρόν ... τῆς Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίας».
- Μας προετοιμάζει για την υποδοχή του βασιλέως Χριστοῦ και τη συμμετοχή στο Δείπνο της Βασιλείας Του.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, Ἡ Θεία Λειτουργία, Σχόλια, Εκδ. Ι. Κουτλουμουσιανού Κελλίου Ἁγίου Ἰωάννης ο Θεολόγος, Καρυές , Ἁγιον Ὅρος, 1993, σελ. 78.

- « Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ ἐλέησόν με».
- « Τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην, ἄνοιξον ἡμῖν, εὐλογημένη Θεοτόκε...» (ανοίγεται ἡ Ωραία Πύλη).
Θεοτόκος : « Πύλη ἡ ἀνατόβλεπτος, ἐξ' ἧς ἡ τῆς ζωῆς ἀνατολὴ τοῖς ἀνθρώποις, τὴν τοῦ θανάτου δύσιν μειοῦσα». Ἰωάν. Δαμασκηνός, Migne P.G. 96,689D
- Ο ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος «ποιοῦσι σταυροὺς καὶ μετανοίας τρεῖς» καὶ ἀσπάζονται τὶς εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, τοῦ Προδρόμου καὶ τοῦ Αγίου τοῦ Ναοῦ.
«Σταυρὸς τὸ τοῦ Πατρὸς θέλημα, ἡ τοῦ Μονογενοῦς δόξα, τὸ τοῦ Πνεύματος ἀγαλλίαμα». Χρυσόστομος ΕΠΕ 35, 648
Ὑπόμνημά ἐστὶν ἡ εἰκὼν.
- «Κύριε, ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ... καὶ ἐνίσχυσόν με ... ἵνα ἀκατακρίτως ... τὴν ἀναίμακτον ἱερουργίαν ἐπιτελέσω».
- «Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου, προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἁγίόν σου ἐν φόβῳ σου».(Ψαλμ. 5,8).
Ὁ Ναός με τὶς ἁγίες εἰκόνες εἶναι ὁ χώρος ὅπου πρέπει νὰ τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία. Εκεί γινόμαστε σύγχρονοι καὶ σύνοικοι τῆς Παναγίας Αχράντου καὶ πάντων τῶν Αγίων.

Βημόθυρα Τέμπλου Αγ. Γεωργίου Νιγρίτης, 18^{ος} αι.
 Εκκλησιαστικό Μουσείο Ι. Μ. Σερρών & Νιγρίτης

Τὰ ἄμφια τοῦ λειτουργοῦ

«Ἁγιασμένα καὶ ἁγιασμοῦ μεταδοτικὰ εἰσὶ (Συμεὼν Θεσ/νίκης)».

1. Στιχάριο. 2. Επιτραχήλιο. 3. Φελώνιο. 4. Ζώνη.
5. Ἐπιμάνικα. 6. Ἐπιγονάτιο.

Ο ιερέας, φορώντας τα ἄμφια την ὥρα της λειτουργίας, διαφοροποιεῖται ὄχι μόνο ἀπὸ τοὺς υπόλοιπους πιστοὺς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν εαυτό του.

1. Το **στιχάριο** συμβολίζει την περιβολή των αγγέλων, τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ ἢ ἀκόμη καὶ τὴν σάρκα τοῦ Χριστοῦ,
2. τὸ **επιτραχήλιο** συμβολίζει τὸ ζυγὸ τοῦ Χριστοῦ,
3. τὸ λευκὸ ἢ πορφυρὸ **φελώνιο** ποὺ φορὰ ὁ πρεσβύτερος συμβολίζει τὴν καθαρότητα καὶ φωτεινότητα τῆς θείας Χάριτος καὶ τὴν κόκκινη χλαμύδα ποὺ φόρεσαν στὸ Χριστὸ οἱ στρατιῶτες,
4. ἡ **ζώνη** εἶναι σταθερὴ υπόμνηση τῆς πνευματικῆς αποστολῆς καὶ ευθύνης τοῦ ιερέα,
5. τὰ **επιμάνικα** συμβολίζουν τὶς χειροπέδες ποὺ φορούσε ὁ Κύριος πηγαίνοντας στὸν Καϊάφα, ἀλλὰ καὶ τὴν παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ,
6. τὸ **επιγονάτιο** εἶναι σύμβολο τῆς Αναστάσεως τοῦ Σωτῆρα καὶ τῆς νίκης Του κατὰ τοῦ θανάτου.

Τὰ Λειτουργικὰ Σκεύη

Άγιο Δισκάριο με αστερίσκο, 1815

Η τράπεζα του μυστικού Δείπνου δεν ήταν από άργυρο. Ούτε το ποτήριο από το οποίο προσέφερε ο Χριστός το άγιο Αίμα Του στους Μαθητές ήταν χρυσό, «ἀλλὰ τίμια ἦν πάντα ἐκεῖνα καὶ φρικτά, ἐπειδὴ Πνεύματος ἔγεμε».

Ιερὸς Χρυσόστομος, ΕΠΕ 11,62

Άγιο Δισκοπότηρο
Δια χειρὸς Αλεξάνδρου Ακριβοῦ.
Βρίσκεται στην Ρουμανία και
χρονολογείται γύρω στα 1636

- ✓ *Ο Δίσκος συμβολίζει τη γη, τη φάτνη της Βηθλεέμ και τη νεκρική κλίνη του Ιησού.*
- ✓ *Ο Αστερίσκος συμβολίζει το στερέωμα του ουρανού και τον αστέρα των Μάγνων.*
- ✓ *Το Άγιο Ποτήριο εικονίζει το Ποτήριο εκείνο με το οποίο ο Κύριος ιερούργησε και παρέδωσε στους Αποστόλους το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.*

Ο **αρχαίος τρόπος μεταλήψεως** των πιστών ήταν αυτός που τηρείται σήμερα από τους Λειτουργούς: πρώτα το Σώμα του Χριστού από το Δίσκο και μετά το Αίμα από το Ποτήριο.

Η λέξη **λαβίδα** αρχικά δήλωνε τα ιερατικά χέρια και δάκτυλα, με τα οποία το Άγιο Σώμα εισαγόταν στα στόματα των πιστών. Αργότερα σήμαινε το κουταλάκι (κοχλιάριον), που χρησιμοποιήθηκε σε ορισμένες περιοχές και γενικεύθηκε το 10ο αιώνα, αλλάζοντας τον τρόπο Μεταλήψεως. Έτσι σήμερα λαβίδα ονομάζουμε το κουταλάκι, με το οποίο μεταλαμβάνουμε και το οποίο συμβολίζει τη λαβίδα των Σεραφείμ που είδε στο όραμά του ο Ησαΐας.

Η **Λόγχη** συμβολίζει τη λόγχη του στρατιώτη, με την οποία λόγχισε την πλευρά του Χριστού πάνω στο Σταυρό.

Λαβίδα και Λόγχη,
Ναός Αγίου Σπυριδωνα, Κέρκυρα.

ζέον

χερνιβόξεστο

κατζίο

θυμιατό

καντήλι
κρεμαστό

καντήλι
Αγίας
Τραπέζης

Αρτοφόρια

Αρτοφόριο

Βρίσκεται σε Ρουμάνικη μονή και δημιουργήθηκε το 1783.

Αρτοφόριο σε σχήμα εξαγωνικού ναού με παραστάσεις του Δωδεκάορτου στο τύμπανο και του Ιησού «έν Ποτηρίω» στην κύρια είσοδο.

Από τα κειμήλια των προσφύγων της Μικράς Ασίας και της ανατολικής Θράκης, 19ος αι. ύψ. 0,68 μ. (ΓΕ 33966) - Μουσείο Μπενάκη.

Η Μούσα

Είναι σπόγγος «πεπλατυσμένος» και χρησιμοποιείται στη συστολή, δηλ. στην απόμαξη (καθάρισμα) του Δίσκου και του Αντιμηνσίου.

Τα Μάκτρα

Κόκκινα μανδήλια που χρησιμοποιούνται στη θεία Μετάληψη Κλήρου και Λαού. Μ' αυτά σπογγίζουμε το στόμα μας αμέσως μετά τη θεία Μετάληψη. Όταν τα κρατάμε σωστά (με τα δυο χέρια μας, κάτω από το πηγούνι μας), προφυλάσσουν την τυχόν πτώση Μαργαριτών στο δάπεδο από απροσεξία ή από στιγμιαία αδεξιότητα.

Ο Σπόγγος

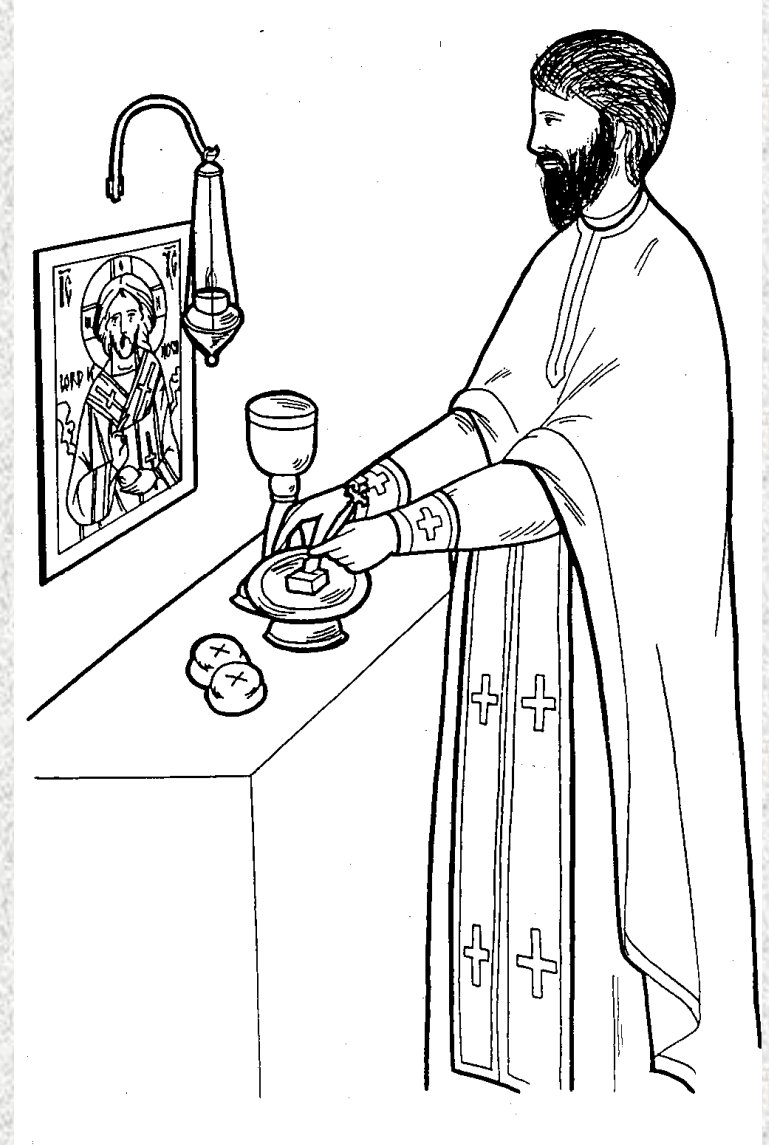
Σφαιρικό σφουγγάρι που τοποθετείται μέσα στο Άγιο Ποτήριο για να απορροφά την υγρασία του, ύστερα από την κατάλυση από τον Ιερέα των υπολειμμάτων της θείας Κοινωνίας (μετά τη Μετάληψη των πιστών).

Συμβολίζει το σπόγγο με τον οποίο στο Γολγοθά πότισαν τον Κύριο όξος

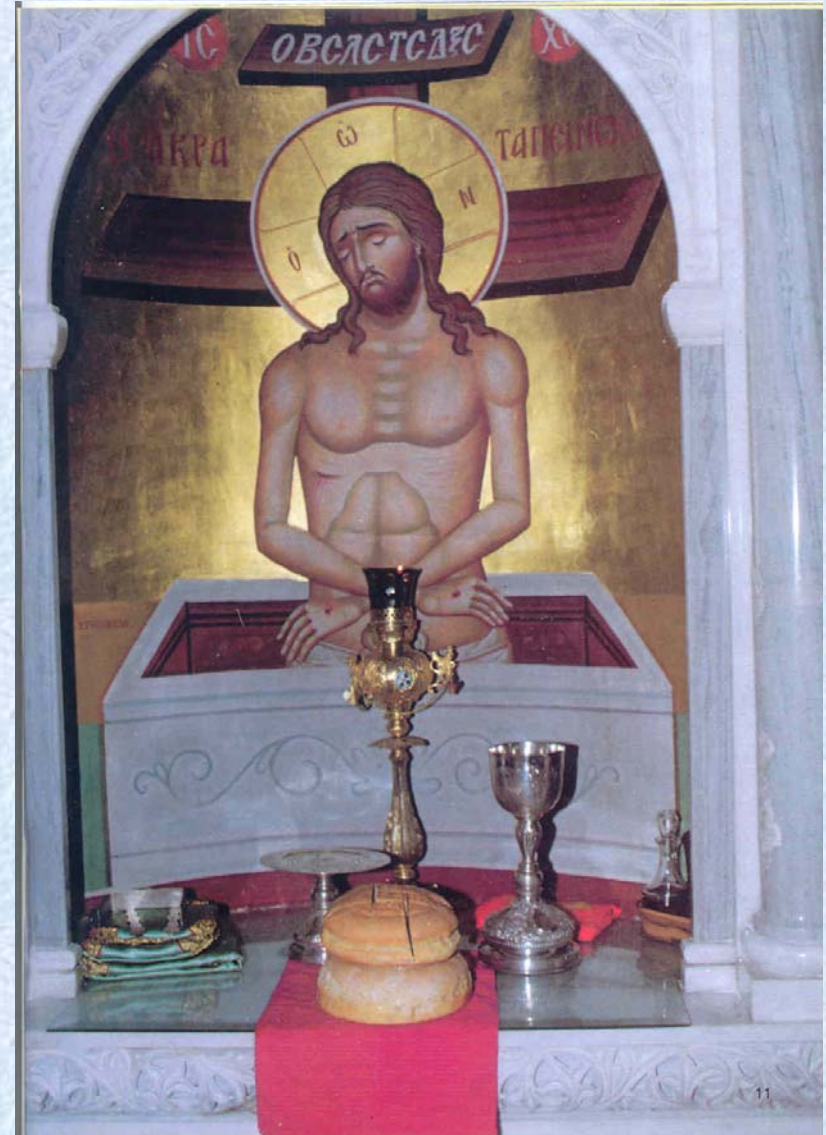
ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΟΜΙΖΟΜΕΝΑ

Το ψωμί και το κρασί που προσφέρουν οι πιστοί για τη Λειτουργία, και τα οποία συμβολίζουν το σώμα και το αίμα του Κυρίου, δεν τοποθετούνται από την αρχή στο Θυσιαστήριο για τη θυσία, αλλά πρώτα **τοποθετούνται στην αγία Πρόθεση** και **αφιερώνονται στο Θεό σαν Δώρα Τίμια** – αυτή είναι πλέον και η ονομασία τους. Άλλωστε ο Κύριος παρήγγειλε να Του προσφέρουμε ψωμί και κρασί, κι Αυτός πάλι μας ανταποδίδει «ἄρτον οὐράνιον» και «ποτήριον ζωῆς».

Εκεί ο ιερέας προσεύχεται ξεχωριστά για όλους τούς πιστούς (ζώντες και κεκοιμημένους) που έχουν γράψει τα ονόματα τα δικά τους και των γνωστών τους και τα έχουν δώσει μαζί με το πρόσφορο για να μνημονευθούν.

- Η Πρόθεση είναι μία κόγχη αριστερά της Αγίας Τράπεζας. Συμβολίζει το ιερό σπήλαιο της Γεννήσεως.
- «Έτοιμάζου Βηθλεέμ, ἥνοικται πᾶσιν ἡ Έδέμ».
- «Έξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου τῷ τιμίῳ σου αἵματι ...».

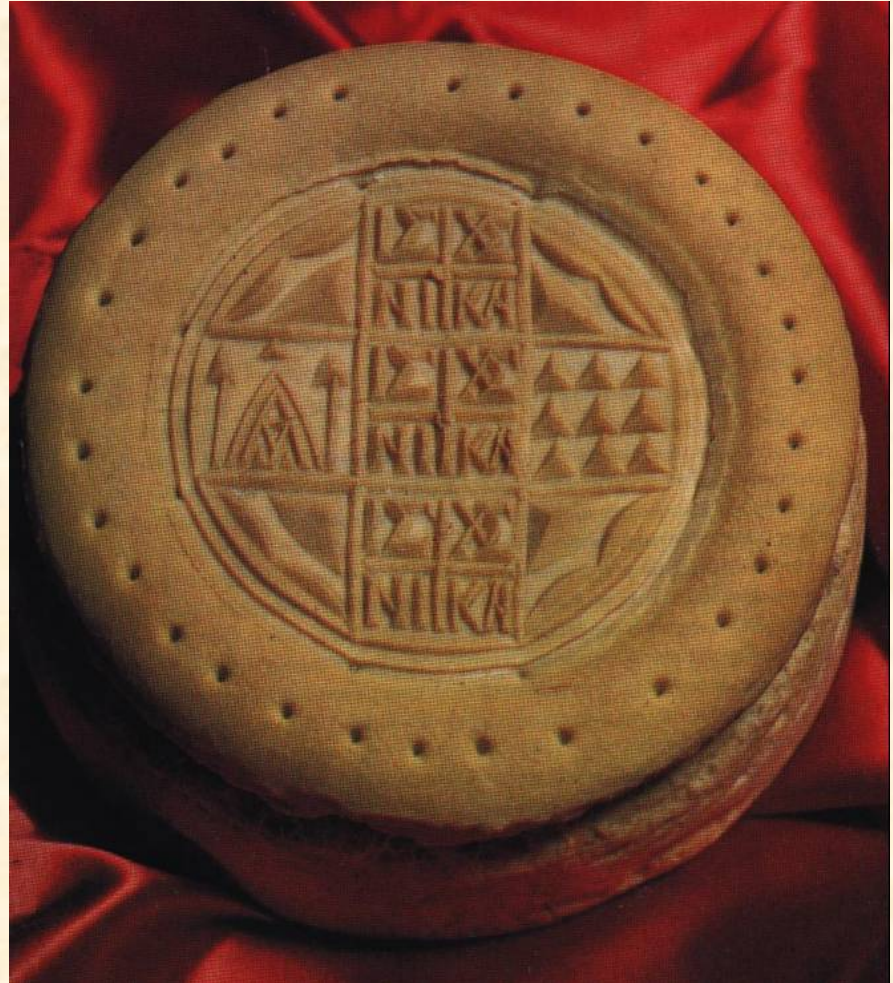

"ΤΟ ΠΡΟΣΦΟΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ"
Έκδοση Ι. Μ. Δημητριάδος, ISBN 960-7175-99-9

Τὸ Πρόσφορο

(από το ρήμα προσφέρω)

Συμβολίζει την Παναγία, την οποία πρόσφεραν οι γονεὶς της στο Ναό, ο δε Ζαχαρίας την έβαλε στα Άγια των Αγίων. Η τοποθέτηση του Πρόσφορου στην Αγία Πρόθεση συμβολίζει την είσοδο της Παναγίας στο σπήλαιο, που γέννησε το Χριστό.

"ΤΟ ΠΡΟΣΦΟΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ"
Έκδοση Ι. Μ. Δημητριάδος, ISBN 960-7175-99-9

«Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ
Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ
Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ».

«Ὡς πρόβατον ἐπὶ
σφαγὴν ἦχθη.

Καὶ ὡς ἄμνός ἄμωμος
ἐναντίον τοῦ κείροντος
αὐτὸν ἄφωτος, οὕτως
οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα
αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ
ἡ κρίσις αὐτοῦ ἦρθη.

Τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς
διηγῆσεται;»

— «Ἐπαρον, δέσποτα».

— «Ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ».

"ΤΟ ΠΡΟΣΦΟΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ"

Ἐκδοση Ι. Μ. Δημητριάδος, ISBN 960-7175-99-9

— «Θῦσον, δέσποτα».

— «Θύεται ὁ ἄμνός τοῦ
Θεοῦ ὁ αἵρων ...».

— «Σταύρωσον,
δέσποτα».

— «Σταυρωθέντος σου
Χριστέ, ἀνῆρέθη ...
ἐπατήθη ...».

— «Νύξον, δέσποτα».

— «Εἰς τῶν στρατιωτῶν
λόγχῃ τὴν πλευρὰν
αὐτοῦ ἔνυξε ...».

— «Εὐλόγησον,
δέσποτα τὴν ἁγίαν
ἔνωσιν».

— «Εὐλογημένη ἡ
ἔνωσις τῶν ἁγίων
σου ... (οἴνου καὶ τοῦ
ἀρκοῦντος ὕδατος).

«Παρέστη ἡ Βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου,
ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ, πεποικιλμένη».

«Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην
τῆς ὑπερευλογημένης,
ἐνδόξου Δεσποίνης
ἡμῶν **Θεοτόκου** καὶ
ἀειπαρθένου Μαρίας,
ἧς ταῖς πρεσβείαις
πρόσδεξαι Κύριε τὴν
θυσίαν ταύτην εἰς τὸ
ὑπερουράνιον σου
θυσιαστήριον».

"ΤΟ ΠΡΟΣΦΟΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ"

Ἔκδοση Ι. Μ. Δημητριάδος, ISBN 960-7175-99-9

Η απογραφή των Αγίων

1. Εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῶν παμμεγίστων ταξιαρχῶν **Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ πασῶν τῶν ἐπουρανίων Δυνάμεων ἄσωμάτων.**
2. Τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ **Ἰωάννου... καὶ πάντων τῶν ἁγίων προφητῶν.**
3. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων **Ἀποστόλων...**
4. Τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν, μεγάλων **Ἱεραρχῶν** καὶ οἰκουμενικῶν Διδασκάλων...
5. Τοῦ ἁγίου ἐνδόξου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχidiaκόνου Στεφάνου... καὶ πάντων καὶ πασῶν τῶν ἁγίων **μαρτύρων.**
6. Τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου... καὶ πάντων καὶ πασῶν τῶν **Ὁσίων.**
7. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ θαυματουργῶν Ἀναργύρων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ... καὶ πάντων τῶν ἁγίων **Ἀναργύρων.**
8. Τῶν ἁγίων καὶ δικαίων **θεοπατόρων** Ἰωακείμ καὶ Ἄννης, τοῦ ἁγίου(τῆς ἡμέρας), τοῦ ἁγίου (τοῦ Ναοῦ) καὶ **πάντων τῶν Ἀγίων**, ὧν ταῖς ἱκεσίαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός».
9. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν **Ἰωάννου** ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ **Χρυσοστόμου.**

Στο Άγιο Δισκάριο υπάρχει πλέον όλη η Εκκλησία: **Επίγειος και Ουράνιος και εν μέσω πάντων ο Κύριος**. Όλοι όσοι αποτελούν μέλη του Σώματος του Ιησού Χριστού. Αυτή είναι η **μέλλουσα Βασιλεία**.

Μνήσθητι Δέσποτα φιλόανθρωπε, πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων, τοῦ **ἀρχιεπισκόπου** ἡμῶν(δεῖνος), τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας καὶ παντός ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος καὶ πάντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, οὓς προσκαλεσάσθω εἰς τὴν σὴν κοινωνίαν διὰ τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας Πανάγαθε Δέσποτα. *(Καὶ μνημονεύει τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν ἀρχιερέως, εἴ πέρ ἐστιν ἐν τοῖς ζῶσιν, καὶ ἐτέρων ὧν ἔχει ζώντων κατ' ὄνομα· καὶ οὕτως αἴρων τίθησι τὰς μερίδας ὑποκάτω).*

Ὑπὲρ μνήμης καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν μακαρίων κτιόρων τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ταύτης. *(Εἴπα μνημονεύει καὶ ἐτέρων ὧν ἔχει κεκοιμημένων κατ' ὄνομα).*

Καὶ πάντων τῶν ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου κεκοιμημένων ὀρθοδόξων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, φιλόανθρωπε Κύριε.*(Καὶ αἴρων τίθησι τὰς μερίδας τῶν ὧν περ μνημονεύει).*

Μνήσθητι Κύριε καὶ **τῆς ἐμῆς ἀναξιότητος** καὶ συγχώρησόν μοι πᾶν πλημέλλημα ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον».

Ο Αμνός και οι μερίδες που τοποθετεί ο Ιερέας πάνω στον Άγιο Δίσκο

«Θεὸς ἐν ἀνθρώποις καὶ Θεὸς ἐν μέσῳ θεῶν, θεουμένων ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ὄντως Θεοῦ».
Συμεὼν Θεσσαλονίκης, Περὶ Λειτουργίας κεφ. 94. Migne P.G. 155, 286

"ΤΟ ΠΡΟΣΦΟΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ"
Έκδοση Ι. Μ. Δημητριάδος, ISBN 960-7175-99-9

Η **μερίδα** την οποία εξάγει ο λειτουργός **υπὲρ ενός ζώντος** αδελφού **«ἐγγὺς τοῦ θείου Ἄρτου** κειμένη, ἐν τῷ Ἐκεῖνον ἱεουργηθῆναι καὶ σῶμα γενέσθαι Χριστοῦ, εὐθὺς **ἁγιασμοῦ καὶ αὕτη μετέχει**». Η μερίδα αὕτη τοποθετεῖται στο Ἅγιο Ποτήριο, ἐνώνεται με το Ἅγιο Αἷμα του Χριστοῦ καὶ **μεταδίδει Χάρη** στην **ψυχὴ ἐκείνου** γιὰ τον **οποῖο προσφέρθηκε**.

Εάν ὁμως ἐξάγεται μερίδα γιὰ κάποιον, ο οποίος **ζει στην αμαρτία** καὶ καθόλου δὲν απομακρύνεται ἀπὸ αὐτήν, ἐπειδὴ δὲν εἶναι κατάλληλος νὰ δεχθεῖ την κοινωνία του Ἁγίου Πνεύματος, ἡ θυσία που προσφέρεται **υπὲρ αὐτοῦ, προσφέρεται γιὰ την καταδίκη του**.

Ἅγιος Συμεὼν Θεσ/νίκης, Migne P.G. 155, 748D-749A.

Ὁ ἈΣΤΕΡΙΣΚΟΣ

- «Στερέωσον, δέσποτα».
- «Ἐλθὼν ὁ ἀστήρ ἔστη ἐπάνω, οὗ ἦν τὸ παιδίον κείμενον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ».

ΚΑΛΥΜΜΑΤΑ ΔΙΣΚΟΠΟΤΗΡΟΥ

- «Εὐτρέπισον, δέσποτα».
- «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο(=τὸ πανάγιον Σῶμά Του)... καὶ περιεζώσατο...ἐστερέωσε τὴν οἰκουμένην, ἣτις οὐ σαλευθήσεται».
- «Κάλυψον, δέσποτα».
- «Ἐκάλυψεν οὐρανοὺς ἡ ἀρετὴ σου Χριστέ...».

Ο ἄρτος τώρα ἐγίνε δῶρο αφιερωμένο στο Θεό, και **συμβολίζει το σώμα του Χριστού στην πρώτη Του ηλικία**. Γι' αυτό ο ιερέας αναπαριστά τα θαύματα που ἐγιναν στο νεογέννητο Κύριο στη φάτνη. Βάζει πάνω στον ἄρτο τον λεγόμενο Αστερίσκο και λέει: «Καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον» (Ματθ. 2, 9). Ὑστερα σκεπάζει το Δισκάριο και το Ποτήριο με πολυτελὴ καλύμματα και θυμιάζει. Γιατί **αρχικά ἦταν συγκαλυμμένη ἡ δύναμη του Χριστοῦ**, μέχρι τον καιρό που Αὐτός ἀρχισε να θαυματουργεῖ, και ο Θεός Πατέρας ἔδινε τη μαρτυρία Του ἀπὸ τον ουρανό.

- «Σκέπασον, δέσποτα».
- «Σκέπασον ἡμᾶς ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου· ἀποδίωξον... εἰρήνευσον... ἐλέησον ἡμᾶς... καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς...».

Χρυσοκέντητος **Αέρας**. Εικονίζεται ο Μελισμός, συμβολική παράσταση της Θείας Ευχαριστίας, με τον Ιησού βρέφος σε δισκάριο κάτω από σταυροειδή αστερίσκο, ανάμεσα σε σεβίζοντες αγγέλους, εξαπτέρυγα και άνθη.

Μουσείο Μπενάκη, (ΓΕ 9340), 16ος αι.

Ὁ Αἶρας

Τετράγωνο ύφασμα με το οποίο καλύπτονται το Δισκάριο και το Ποτήριο στην Πρόθεση και στην Αγία Τράπεζα.

Πριν τη σημερινή του μορφή πέρασε πολλά στάδια σε ονομασία χρήση και συμβολισμούς.

Συμβολίζει το λίθο με τον οποίον ο Ιωσήφ σφράγισε το μνήμα μετά την ταφή του Χριστού.

Η κατά την ανάγνωση του Πιστεύω, συνεχής κίνηση του Αέρα πάνω από τα Τίμια Δώρα συμβολίζει το σεισμό του Γολγοθά κατά τη Σταύρωση του Κυρίου.

«Ὁ Θεός, **ὁ Θεὸς ἡμῶν**, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον, τὴν τροφήν τοῦ παντὸς κόσμου, τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξαποστείλας, σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν καὶ εὐεργέτην, εὐλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα ἡμᾶς· Αὐτὸς **εὐλόγησον** τὴν Πρόθεσιν ταύτην καὶ **πρόσδεξαι** αὐτὴν εἰς τὸ ὑπερουράνιον σου θυσιαστήριον. **Μνημόνευσον**, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, τῶν προσενεγκόντων καὶ δι' οὓς προσήγαγον· καὶ ἡμᾶς ἀκατακρίτους διαφύλαξον ἐν τῇ ἱερουργίᾳ τῶν θείων σου μυστηρίων.

«Καιρός τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ».

Εἶναι καιρός να παραχωρήσουμε τη θέση μας στον Κύριο, για να ιερουργήσει Αυτός την προσφορά μας, να την δεχθεί και να μας δοθεί ο ἴδιος δια μέσου αυτής. Διότι η **θεία Λειτουργία είναι ο καιρός της αγάπης του Χριστού.**

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

«Εὐλογημένη ἡ βασιλεία
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ
καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος,
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων».

Το **τριαδικό δόγμα**, το αίμα και ο
μυελός του Χριστιανισμού,
επαναλαμβάνεται σε πλείστα άλλα
σημεία της μυσταγωγίας.

**Ὁ Σταυρός,
τῆς Βασιλείας ἐστὶ σύμβολον**

**Καθετί στην Εκκλησία αρχίζει
και τελειώνει με το Σταυρό.**

Η Θεία Λειτουργία ξεκινά καθώς ο ιερέας «σταυρώνει» με το Ευαγγέλιο την Αγία Τράπεζα και κορυφώνεται την ώρα που ο ίδιος ευλογεί σταυροειδώς τα Τίμια Δώρα τα οποία μεταβάλλονται σε Σώμα και Αίμα Χριστού.

Κάθε κίνηση ευλογίας εμπεριέχει το σημείο του Σταυρού· σε κάθε λατρευτικό γεγονός έντονη είναι η παρουσία Του· η αγιαστική του Σταυρού δύναμη επισφραγίζει την ευχαριστία, τη δοξολογία και την ικεσία.

**Ο Τίμιος Σταυρός, συμβολίζει την
ανίκητη δύναμη της Εκκλησίας
κατὰ του κακού.**

ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΑΠΤὴ ἢ ΕΙΡΗΝΙΚΑ

Σειρά αιτημάτων που αναφέρονται στις υλικές και πνευματικές μας ανάγκες.

- Συνάπτονται το ένα με το άλλο και
- τα πρώτα της σειράς αναφέρονται στην ειρήνη (την προσωπική και εσωτερική, την «ἄνωθεν» και του κόσμου τούτου).

Ὁ
Ἄ
ρ
χ
ω
ν

τ
ῆ
ς

ε
ι
ρ
ῆ
ν
ς

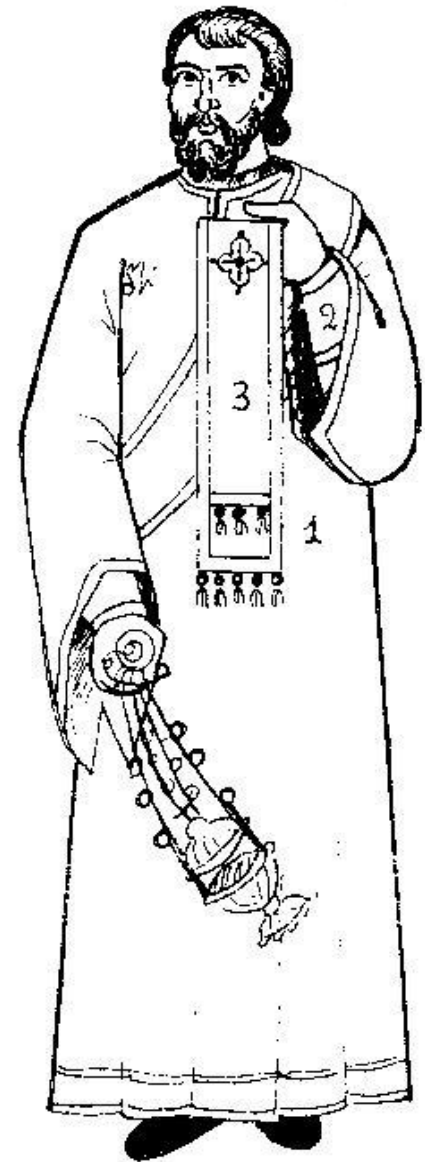
«Ὁ ζητῶν εἰρήνην, **Χριστὸν** ἐκζητεῖ, ὅτι **αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη**, ὁ εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Σταυροῦ αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐν οὐρανοῖς εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς».

(Μέγας Βασίλειος)

«Ἐν εἰρήνῃ
τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Ο **διάκονος** ὀρθίος μπροστά στην
Ωραία Πύλη **μοιάζει με ἄγγελο** που
καλεί το λαό να προσευχηθεί.

Αρχίζει με την αίτηση για την
εἰρήνη, γιατί **χωρίς αυτήν είναι**
αδύνατη η προσευχή.

«Κύριε, ἐλέησον!»

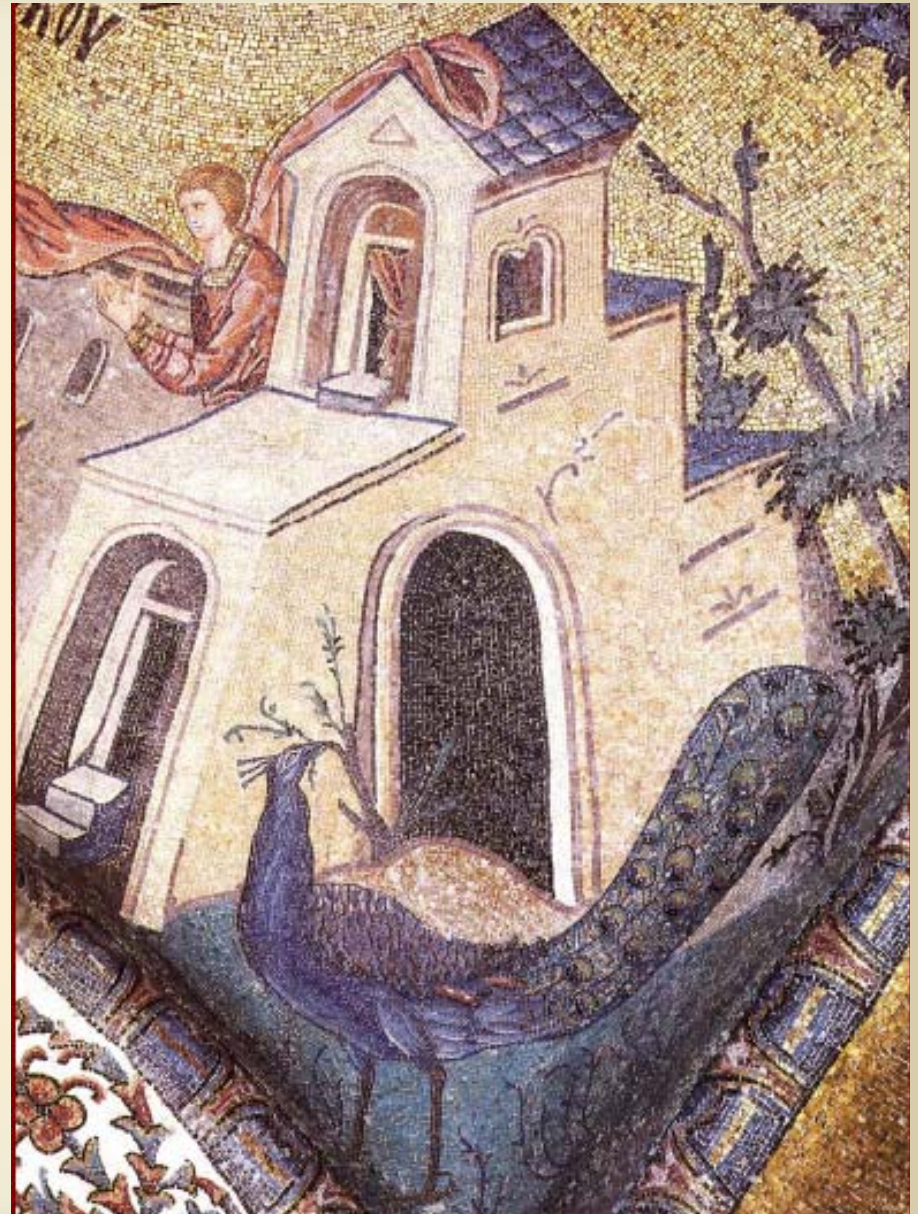
- Το «**Κύριε ἐλέησον**», που λέμε και επαναλαμβάνουμε εκατοντάδες φορές, είναι η πιο μικρή αλλά και η πλέον περιεκτική προσευχή.
- Ομολογούμε μ' αυτή, ότι ο Ιησούς Χριστός είναι ο Κύριος της ζωής μας. Τον προσφωνούμε «**Κύριε**»· είναι ο αρχηγός μας.
- Ομολογούμε ακόμη ότι **είμαστε αματωλοί και έχουμε ανάγκη του ελέους του Θεού**, γι' αυτό και τον παρακαλούμε να μας ελεήσει και να μας σώσει.

«Ὑπὲρ τῆς
ἄνωθεν εἰρήνης
... τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν».

- «Τὸ εἰρηνεύειν ἡμᾶς πρὸς τε ἀλλήλους καὶ Θεὸν» εἶναι ἡ πηγή καὶ ἡ ἀρχή γιὰ κάθε καλὸ (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Migne P.G. 74, 708BC).
- Ὅταν εἴμαστε εἰρηνικοί, εἴμαστε κοντὰ στο Θεό: «Θεοῦ μὲν καὶ τῶν θείων ἐγγύς, ὅσοι τὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθὸν ἀσπαζόμενοι φαίνονται, καὶ τῷ ἐναντίῳ τῇ στάσει ἀπεχθανόμενοί τε καὶ δυσχεραίνοντες» ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, Λόγ. 6, 1314, Εἰρηνικός Α', Migne P.G. 35, 740A749.
- Καὶ ἐπειδὴ εἴμαστε κοντὰ Του ἀπολαμβάνουμε τὴν εἰρήνη Του. Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος Του ἐρχεται μέσα μας καὶ «γαληνόμορφον ἐκτελεῖ τὴν καρδίαν» (Ιερὸς Χρυσόστομος, ΕΠΕ 5, 186).

«Ὑπὲρ
τῆς εἰρήνης
τοῦ
σύμπαντος
κόσμου
τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν».

«Υπὲρ εὐσταθείας
τῶν ἁγίων τοῦ
Θεοῦ ἐκκλησιῶν
τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν».

Διὰ τῆς νηὸς ταύτης εἰκονίζεται ἡ καθολικὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας, τρόπῃς(=καρίνα, βάση) μὲν εἶναι ἡ πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα ὀρθόδοξος πίστις. Δοκοὶ δὲ καὶ σανίδες, τὰ τῆς πίστεως δόγματα καὶ αἱ παραδόσεις. Ἄρμενα, ἡ Ἐλπίς καὶ Ἀγάπη. Κυβερνήτης, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Πρωρεῖς καὶ ναῦται, οἱ Ἀπόστολοι, καὶ οἱ τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, καὶ Κληρικοὶ πάντες. Γραμματικοὶ καὶ νοτάριοι, οἱ κατὰ καιροὺς διδάσκαλοι. Ἐπιβάται, ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί. Θάλασσα, ὁ παρὼν βίος. Πνεῦμα γαληνὸν καὶ ζεφύριον, αἱ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πνοαί τε καὶ χάριτες. Ἄνεμοι, οἱ κατ' αὐτῆς πειρασμοί, Πηδάλιον δὲ αὐτῆς, δι' οὗ πρὸς τὸν οὐράνιον λιμένα ἰθύνεται, ἡ παροῦσα Βίβλος τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐστίν. **Βλ. ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, Αθήνα 2010, τ.1 – Ὅρα καὶ τὸν θεῖον Χρυσόστομον νηὶ παρεικάζοντα τὴν Ἐκκλησίαν (τομ. στ', σελ. 426, στιχ. 10. Καὶ τόμ. ζ', σελ. 502, στιχ. 20, τῆς ἐν Ἑτῶνῃ ἐκδόσεως).**

«Ὑπὲρ
τοῦ ἁγίου οἴκου
τούτου ... τοῦ
Κυρίου δεηθῶμεν».

Σταυροπηγιακή Μονή αγίου Ιωάννη Καρέα 11ος αι.

«Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου
ἡμῶν ... τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν».

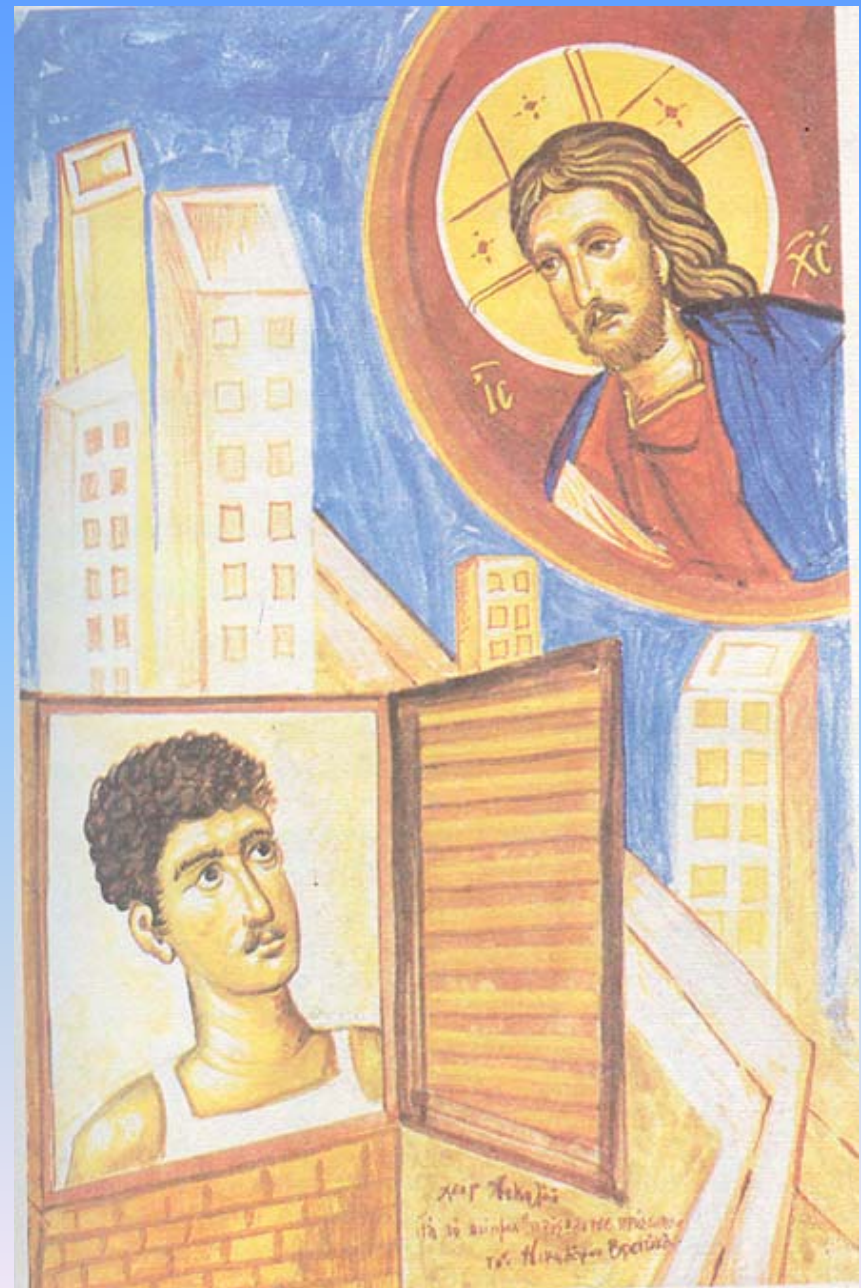
Όλα και όλοι μέσα στη θεία Λειτουργία
εικονίζουν κάτι. Ο λαός τον κόσμο
ολόκληρο, **ο Επίσκοπος το Χριστό**
Βασιλέα, οι ιερείς του Αποστόλους, οι
διάκονοι τους Αγγέλους.

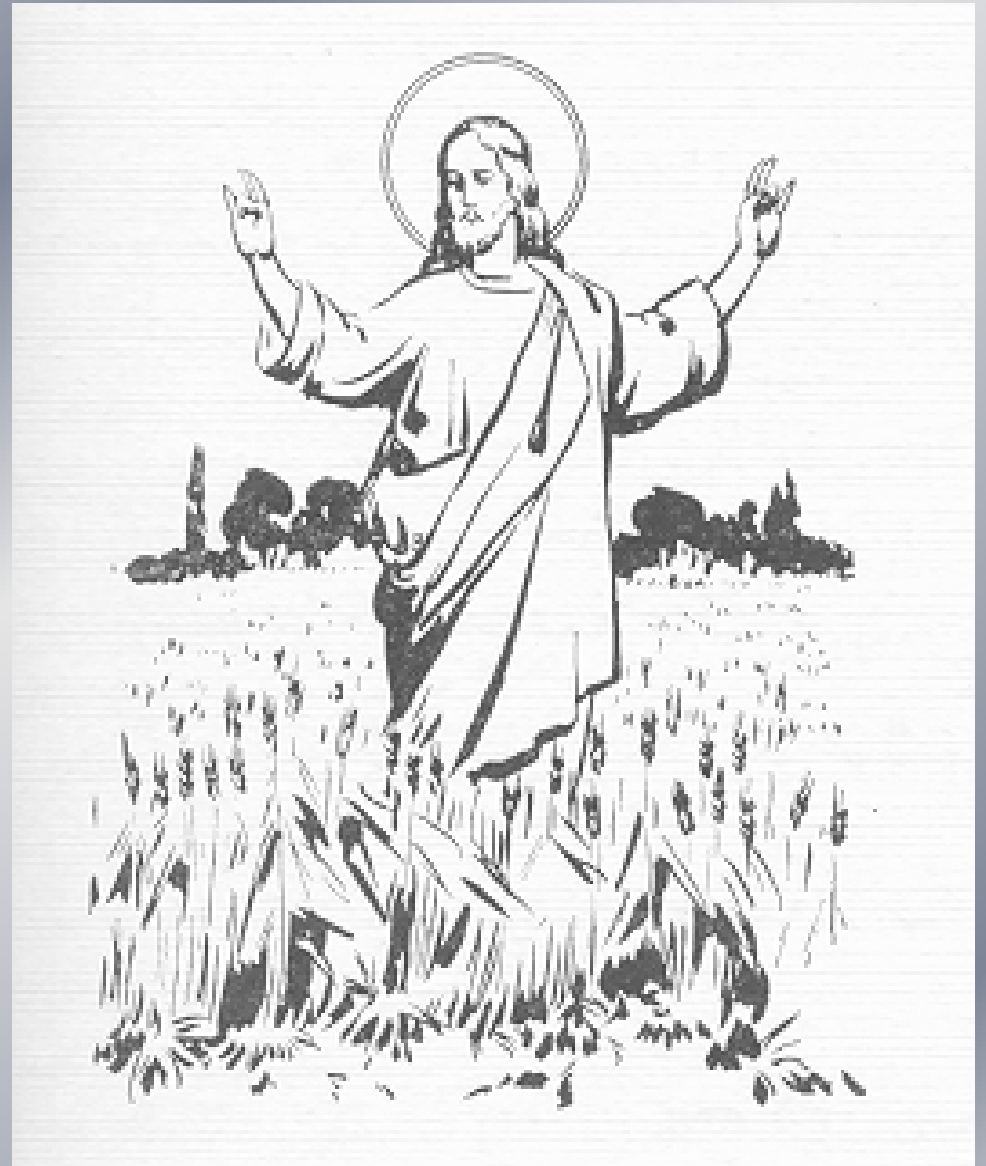

«Ὑπὲρ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν ἔθνους, πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ἐν αὐτῷ,
τοῦ κατὰ ξηρὰν θάλασσαν καὶ ἀέρα φιλοχρίστου ἡμῶν στρατοῦ,
τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

«Ὑπὲρ τῆς πόλεως
καὶ ἐνορίας
ταύτης... τοῦ
Κυρίου δεηθῶμεν».

«Ὑπὲρ εὐκρασίας
ἀέρων, εὐφορίας
τῶν καρπῶν τῆς
γῆς καὶ καιρῶν
εἰρηνικῶν τοῦ
Κυρίου
δεηθῶμεν».

"ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ"
†Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτη

Βυζαντινή Μονή Παναγίας Μαυριώτισσας
Η κατασίγαση της τρικυμίας

«Ὑπὲρ πλεόντων, ἵπταμένων, ὁδοιπορούντων, νοσοούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

«Ὑπὲρ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς,
κινδύνου καὶ ἀνάγκης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Αγία Σοφία - Δέηση. Μωσαϊκό στο νότιο Υπερώο

«Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς,
ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι».

«Τῆς Παναγίας, ἀχράντου,
Δεσποίνης ἡμῶν
Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου
Μαρίας μετὰ πάντων τῶν
ἀγίων μνημονεύσαντες,
ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ
πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν
Χριστῷ τῷ Θεῷ
παραθώμεθα».

Με την ἐπίκληση αὐτὴ ζητοῦμε τὴ
συνεργασία, τὴ μεσιτεία καὶ τὶς
πρεσβεΐες τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν
ἀγίων.

«Ὑπεραγία Θεοτόκε, σῶσον ἡμᾶς».

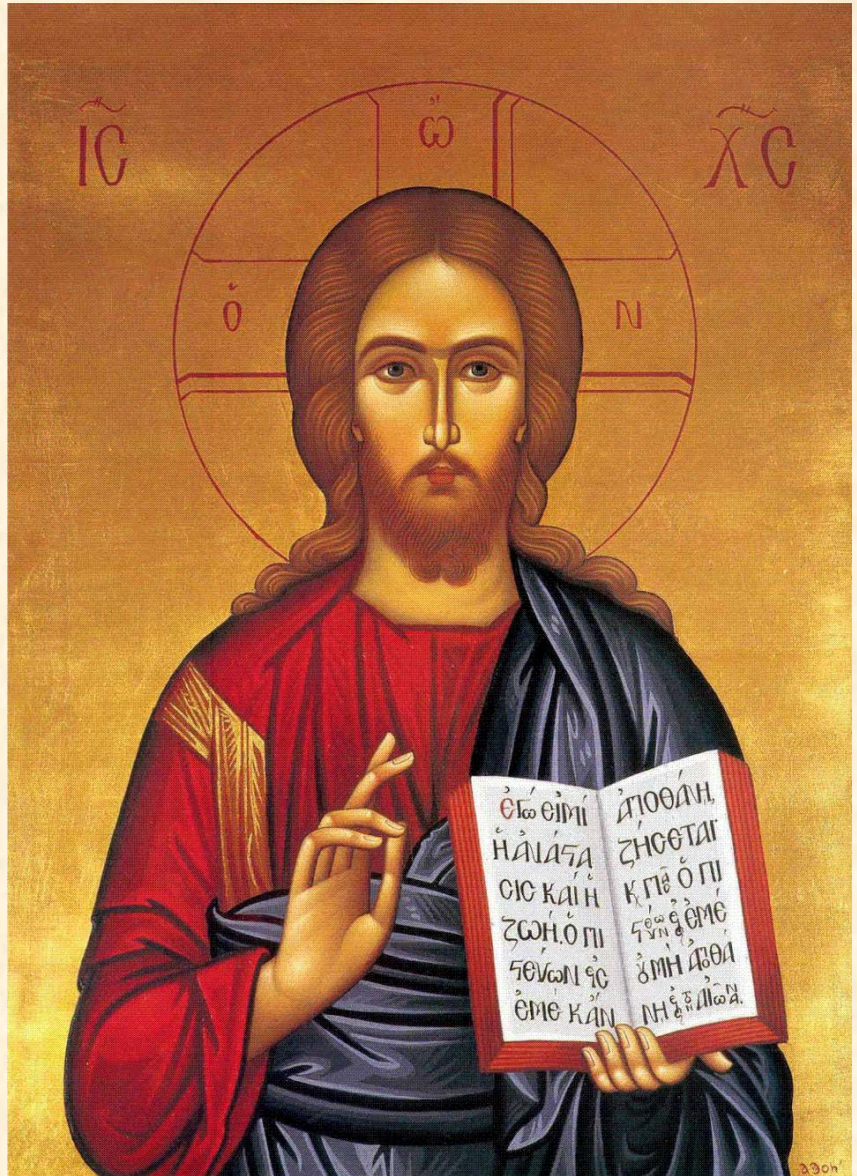
Ἡ ἁγία αὐτὴ εἰκόνα τῆς «Ἱεροσολυμίτισσας», κατὰ τὴν
παράδοση, εἶναι ἐκείνη που ἀπεικονίζει ἀκριβέστερα ἀπὸ
οποιαδήποτε ἄλλη, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἁγίας μορφῆς τῆς
Παναγίας.

«Σοί, Κύριε».

Η παράθεση της ζωής μας στον Κύριο, είναι κάτι ανάλογο με την αφιέρωση της Θεοτόκου στο Θεό.

Την ημέρα των Εισοδίων η Παναγία εισήλθε στο Ναό «ἀφιερωθῆναι εἰς κατοίκησιν του Παντάνακτος».

Στη θεία Λειτουργία ο λειτουργός μας προτρέπει να αφιερώσουμε κι εμείς τους εαυτούς μας για να κατοικήσει μέσα μας ο Χριστός.

Αγιογραφήθηκε από αδελφές του Ησυχαστηρίου
Ευαγγελιστού Ιωάννου Σουρωτής

Τὰ Ἀντίφωνα

Ἐπειτα αρχίζουν οι ψαλμωδίες που περιέχουν **θεόπνευστα λόγια από τους Προφήτες**. Τα **αντίφωνα** - έτσι λέγονται επειδή ψάλλονται αντιφωνικώς, δηλαδή εναλλάξ από τους ψάλτες - μας αγιάζουν και μας προπαρασκευάζουν για το μυστήριο. Ταυτόχρονα όμως «σημαίνουν τα πρώτα χρόνια της παρουσίας του Χριστού στη γη, όταν ήταν βέβαια παρών, αλλά δεν φαινόταν στους πολλούς, όταν ήταν στον κόσμο και ο κόσμος δεν Τον εγνώριζε. **Σημαίνουν τον καιρό πριν τον Βαπτιστή Ιωάννη**, πριν αναφανεί ο λύχνος. Τότε ο κόσμος χρειαζόταν ακόμη τα προφητικά λόγια. Ἐπειτα φάνηκε ο Ἰδιος ο προφητευόμενος και δεν είχε ανάγκη ο κόσμος τους Προφήτες, αλλά τον έδειχνε παρόντα ο Βαπτιστής Ιωάννης».

Νικ. Καβάσιλας, ΕΠΕ 22, 106 — Ιωάν. 1,10

Τοιχογραφία Ι. Μ. Βαρλαάμ. Μετέωρα 16ος αι.

Τα αντίφωνα παραλλάσσουν κατά τις Δεσποτικές, τις Θεομητορικές εορτές και τις εορτές των Αγίων και οι στίχοι των ψαλμών που ψάλλονται έχουν σχέση με το περιεχόμενο της εορτής.

Τὰ ἀντίφωνα (τυπικὰ) τῶν Κυριακῶν

Α΄ Ἀντίφωνον καὶ ἐφύμνιον

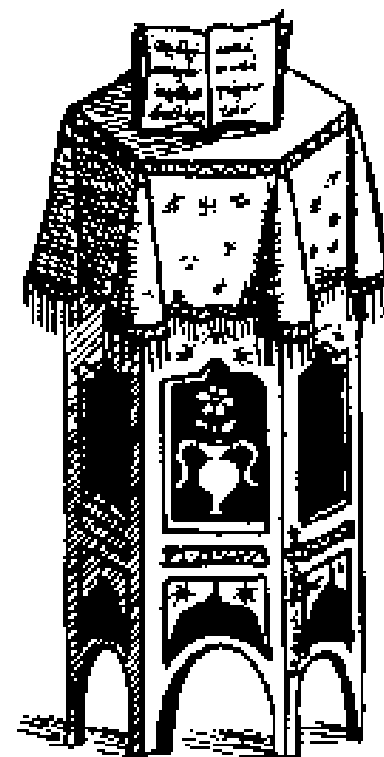
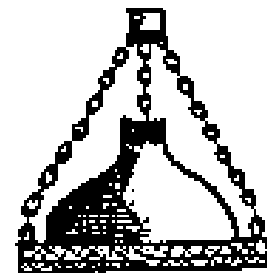
«Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ».

«Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς».

Β΄ Ἀντίφωνον καὶ ἐφύμνιον

«Αἶνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον· αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῶ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω».

«Σῶσον ἡμᾶς, Υἱὲ Θεοῦ, ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, ψάλλοντάς σοι ἀλληλούϊα».

«Εἰς τὸ τέλος τοῦ β' ἀντιφώνου ἀπαντᾷ προσκεκολλημένος καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ποιηθεὶς ὕμνος, Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς, ὁ τὸ μυστήριον τῆς Ἐνσαρκώσεως διατόρως θεολογῶν».

Θεοφάνους Χρονογραφία, Migne P.G. 108, 477.

«Ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀθάνατος ὑπάρχων, καὶ καταδεξάμενος διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας· σταυρωθεὶς τε, Χριστὲ ὁ Θεός, θανάτῳ θάνατον πατήσας, εἰς ὧν τῆς Ἁγίας Τριάδος, συνδοξαζόμενος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, σῶσον ἡμᾶς».

Ὡς γ' **αντίφωνο** τις Κυριακές ψάλλονται
οι ευαγγελικοί Μακαρισμοί ἢ το αναστάσιμο απολυτίκιο του ήχου.

«Ὅλα, τὸσον τὰ ἀντίφωνα, ὅσον καὶ τὰ
τυπικὰ ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν Παλαιὰν
ἀγίαν Γραφήν· ἀλλ' οἱ μεταγενέστεροι
ἀνέμειξαν εἰς αὐτὰ τοὺς μακαρισμοὺς
μέ τινα τροπάρια, ψαλμικὰ μὲν
προλέγοντες, συνάπτοντες δὲ καὶ ἐκ τῆς
χάριτος τοὺς ὕμνους· καὶ **διὰ μὲν τῶν
ψαλμικῶν προκηρυθεῖσαν τὴν τοῦ
Θεοῦ σάρκωσιν, διὰ δὲ τῶν
ἐφυμνίων αὐτὴν παριστῶσι τὴν
χάριν τετελεσμένην**».

(Ν. Βουλγάρεως, Κατήχησις, Κων/πολις 1861, σελ. 105).

ΜΙΚΡὴ Εἴσοδος

Ο ιερέας κρατώντας στο ύψος του μετώπου του το Ιερό Ευαγγέλιο κάνει μία περιφορά στον Ναό και επανατοποθετεί το Ευαγγέλιο στην Αγία Τράπεζα.

Η ευχή της Εισόδου

«Δέσποτα Κύριε, ὁ Θεός ἡμῶν, ὁ καταστήσας ἐν οὐρανοῖς τάγματα καὶ στρατιάς ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων εἰς λειτουργίαν τῆς Σῆς δόξης, ποιήσον σὺν τῇ εἰσόδῳ ἡμῶν, εἴσοδον ἁγίων ἀγγέλων γενέσθαι, συλλειτουργούντων ἡμῖν καὶ συνδοξολογούντων τὴν σὴν ἀγαθότητα».

Οι άγγελοι συμμετέχουν στην επίγεια Λειτουργία που γίνεται κατά το υπόδειγμα της ουρανίου αγγελικής Λειτουργίας, όπως την περιγράφει ο άγιος Ιωάννης στην Αποκάλυψη.

Προπορεύεται μία αναμμένη λαμπάδα. Είναι η τελετουργική αναπαράσταση του Χριστού που ευαγγελίζεται τον Λόγο του, ενώ **προπορεύεται ο Ιωάννης ο Βαπτιστής, «ὁ λύχνος ὁ καίόμενος καὶ φαίνων».**

(Παύλου Ευδοκίμωφ, *Η Ορθοδοξία*, Εκδ. Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσ/νίκη, 1972, σελ. 345).

"ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ"
†Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτη

«Σοφία! Ὁρθοί».

Προσοχή, το Ευαγγέλιο είναι η σοφία του κόσμου, είναι ο Λόγος του Θεού. Γι αυτό ορθοί. Σηκωθείτε. Σηκώστε τον νου και την καρδιά στον ουρανό, για να υποδεχθείτε άξια τον ερχόμενο Κύριο.

«Δεῦτε προσκυνήσωμεν
καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ.
Σῶσον ἡμᾶς Υἱὲ Θεοῦ,
ὁ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν
(ἢ ὁ ἐν ἁγίοις θαυμαστός)
ψάλλοντάς σοι ἀλληλουΐα».

Τώρα λοιπόν που φανερώνεται ο Χριστός, τα λόγια των Προφητῶν ανήκουν στο παρελθόν, γι' αυτό, **μετά τη μικρή Είσοδο, ψάλλουμε ό,τι έχει σχέση με την καινούρια ζωή που έφερε ο Χριστός.**

«Ἀλληλούϊα, ἄλληλούϊα,
ἄλληλούϊα».

Ἀλληλούϊα!

Εἶναι λέξη Εβραϊκή σύνθετη.
Πρώτο συνθετικό εἶναι το Hallelu
= Αἰνεῖτε. Ακολουθεῖ το Jah =
Θεός. Ἡ λέξη αὐτή Hallelu + Jah
διαβάζεται Ἀλλελούγια ἢ
Ἀλληλούια = Αἰνεῖτε τὸν Θεόν!

Ἀμήν!

Ναι, βέβαια, μακάρι, σίγουρα,
εἴθε νὰ γίνεῖ, γένοιτο. Ευχή νὰ
γίνουν ὅσα παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς.

Ὁ ΤΡΙΣΆΓΙΟΣ ΎΜΝΟΣ

Ψάλλουμε τον **Τρισάγιο Ύμνο**,
για να διακηρύξουμε πώς με την
έλευση του Χριστού **άγγελοι και**
άνθρωποι ενώθηκαν και
αποτελούν πλέον **μία Εκκλησία**.

*Ο τρισάγιος ύμνος (κατά την παράδοση)
δόθηκε από άγγελο σ' ένα παιδί και από το
παιδί παραδόθηκε στον άγιο Πρόκλο.*

"ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ"
†Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτη

« Ἅγιος ὁ Θεός,
Ἅγιος Ἰσχυρός,
Ἅγιος Ἀθάνατος,
ἐλέησον ἡμᾶς».

Τὸ «Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος...»
αποτελεῖ τον ὕμνο των αγγέλων
(Ησ. 6,3).

Και τα «Θεός», «Ἰσχυρός» και
«Ἀθάνατος» εἶναι λόγια του
προφήτη Δαβίδ: «Ἐδίψησεν ἡ
ψυχή μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν
ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα» (Ψαλμ. 41:3).

Αγία Τριάδα, 1515, ἔργο του Andrei Rublev.
Πινακοθήκη Τρετιάκοφ, Μόσχα

«Πρόσχωμεν!

Σοφία.

Πρόσχωμεν!».

Ο διάκονος παραγγέλλει σε όλους να μη στέκονται με οκνηρία, αλλά να έχουν προσηλωμένο το νου τους σε εκείνα που θα ακολουθήσουν. Αυτό σημαίνει το «Πρόσχωμεν».

Και με το «**Σοφία**» τονίζει στους πιστούς ότι στα αναγνώσματα που θα ακολουθήσουν είναι αποθησαυρισμένη η σοφία του Θεού.

"ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ"
†Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτη

Τὰ ἀΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Αυτά δηλώνουν τη φανέρωση του Κυρίου, όπως γινόταν σιγά-σιγά μετά την πρώτη Του εμφάνιση στους ανθρώπους. Στη μικρή Είσοδο το Ευαγγέλιο ήταν κλειστό και συμβόλιζε το διάστημα των τριάντα πρώτων ετών του Κυρίου, τότε που ο Ίδιος ακόμα σιωπούσε. Τώρα όμως που διαβάζονται τα αναγνώσματα, έχουμε την πληρέστερη αποκάλυψή Του, με όσα ο Ίδιος δίδασκε δημόσια κι με όσα πρόσταζε τους Αποστόλους να κηρύσσουν.

Ο Αναγνώστης αναγινώσκει εμμελώς
το Αποστολικό ανάγνωσμα

Ευχή προ του Ευαγγελίου

«Ἐλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλόανθρωπε Δέσποτα, τὸ τῆς σῆς θεογνωσίας ἀκήρατον (ἀφθαρτο, γνήσιο, καθαρό) φῶς καὶ τοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν διάνοιξον ὀφθαλμούς εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν σου κηρυγμάτων κατανόησιν. Ἐνθες ἡμῖν καὶ τὸν τῶν μακαρίων σου ἐντολῶν φόβον, ἵνα τὰς σαρκικάς ἐπιθυμίας πάσας καταπατήσαντες, πνευματικὴν πολιτείαν μετέλθωμεν, πάντα τὰ πρὸς εὐαρέστησιν τὴν σὴν καὶ φρονοῦντες καὶ πράττοντες ...».

«Σοφία. Ὁρθοί!
Ἀκούσωμεν τοῦ
ἁγίου Εὐαγγελίου.

Εἰρήνη πᾶσι».

Και ἡ ἐκφώνηση «Ὁρθοί» περιέχει παραίνεση. Θέλει μπροστά στο Θεό να στεκόμαστε πρόθυμοι, με εὐλάβεια καὶ ζήλο πολύ. Καὶ πρῶτο σημάδι αὐτοῦ τοῦ ζήλου εἶναι ἡ ὀρθία στάση τοῦ σώματός μας.

"ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ"
†Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτη

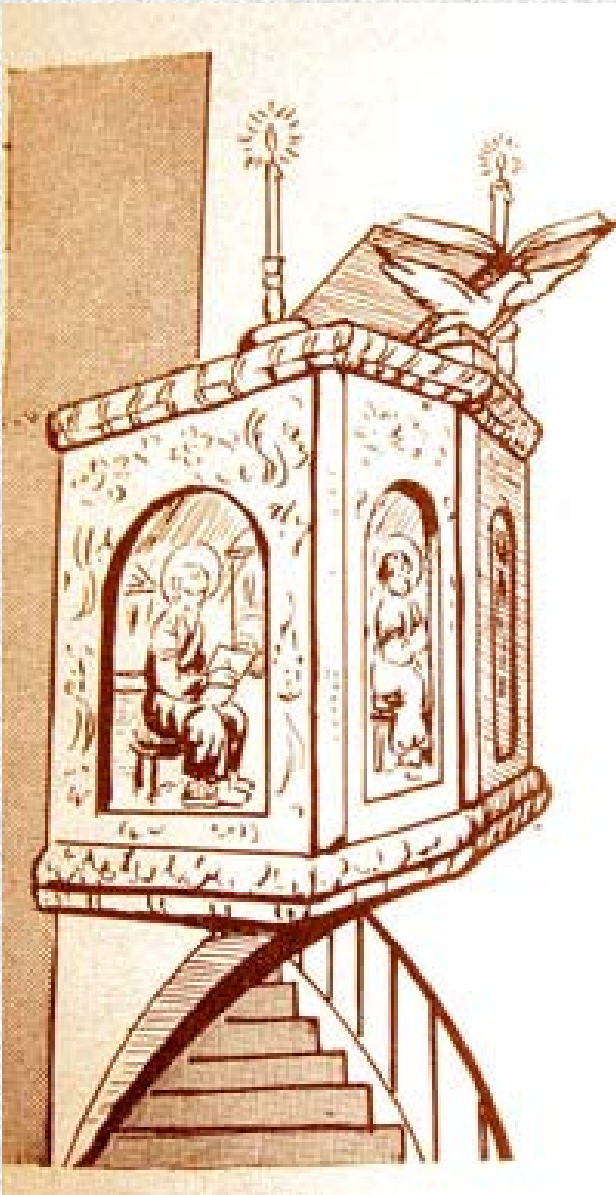
Ο ασπασμός του Ευαγγελίου

Συγκινητική και ωραία συνήθεια,
την οποία ημείς οι νεότεροι
μεταθέσαμε - προς οικονομία
χρόνου - στο εωθινό Ευαγγέλιο.

Ευαγγέλιο “Νικηφόρου Φωκά”
Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας, 11^{ος} αι.

Τὸ ΚΗΡΥΓΜΑ

Πρέπει να γίνεται **ευθύς μετά τα αναγνώσματα**, διότι από τους πρώτους αποστολικούς χρόνους το κήρυγμα είχε την έννοια της ερμηνείας των ιερών αναγνωσμάτων και της προσκλήσεως των πιστών να συμμορφώσουν τη ζωή τους σύμφωνα με τα όσα αναγνώσθηκαν. Γι' αυτό και γινόταν αμέσως μετά απ' αυτά. Σήμερα όμως συχνά πραγματοποιείται στην ώρα του Κοινωνικού για οικονομία χρόνου.

Ἑκτενὴς ἱκεσία

**Μια σειρά από σπουδαιότατα
αιτήματα για όλους τους πιστούς,
«τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς κοιμηθέντας».**

«Ἔτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν ..., τοῦ
Ἀρχιεπισκόπου ..., ἱερέων ... καὶ πάσης
τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος ..., ὑπὲρ
ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, ὑγείας, σωτηρίας,
ἐπισκέψεως, συγχωρήσεως καὶ ἀφέσεως
τῶν ἁμαρτιῶν ... ὑπὲρ τῶν ... κτιόρων ...
πάντων τῶν προαναπαυσομένων ... καὶ
ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων».

"ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΝΑΟΣ"

†Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτη

ΔΕΗΣΙΣ ὙΠΕΡ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

«Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν
κατηχουμένων
δεηθῶμεν».

Οἱ εὐχὲς ὑπὲρ τῶν Κατηχουμένων
λέγονται σήμερα μόνο στη θεία
Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων.

«Ὅσοι κατηχούμενοι,
προέλθετε· οἱ
κατηχούμενοι, προέλθετε·
ὅσοι κατηχούμενοι,
προέλθετε. Μὴ τις τῶν
κατηχουμένων».

Κατήχηση ἀπὸ ἑλληνα ἱερέα στὴν Αἰθιοπία

Βαπτίσσεις κατηχουμένων
στο Ἀκροσέρε Γκάνας

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΩΝ
ΠΙΣΤΩΝ

«Ὅσοι πιστοί,
ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ
τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν».

Ο πιστός με το μυστήριο του Βαπτίσματος ἔχει αναγεννηθεῖ πνευματικά, ἔχει γίνει «κάτι εντελῶς διαφορετικό». Ἀνήκει στην οικογένεια του Θεοῦ. Καὶ γι αὐτό ἔχει το δικαίωμα - παρά τις αμαρτίες του - **να παρίσταται στη θεία Λειτουργία**, νὰ παρακολουθεῖ το Μυστήριο καὶ **να κοινωνεῖ το Σῶμα καὶ το Αἷμα** του Κυρίου.

"ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ"
†Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτη

«Οἱ τὰ Χερουβεὶμ μυστικῶς
εἰκονίζοντες καὶ τῇ ζωοποιῷ Τριάδι
τὸν τρισάγιον ὕμνον προσάδοντες,
πᾶσαν τὴν βιοτικὴν ἀποθώμεθα
μέριμναν· ὡς τὸν Βασιλέα τῶν ὅλων
ὑποδεξόμενοι, ταῖς ἀγγελικαῖς
ἀοράτως δορυφορούμενον τάξεσιν.
'Ἀλληλουῖα».

Ο ὕμνος αυτός, ὅπως και οἱ ἄλλοι που
ψέλνονται στη θέση του, μας καλεῖ να
απομακρύνουμε τους εαυτοὺς μας ἀπὸ
κάθε φροντίδα βιοτική, ἀπὸ κάθε τι που θα
μπορούσε να κρατήσῃ τὴν προσοχή μας
μακριὰ ἀπὸ τὸ τελούμενο μυστήριο τῆς
θείας Ευχαριστίας, και με ὅλο μας τὸ εἶναι
να συμμετέχουμε σ' αὐτό.

«Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία καὶ στήτω
μετὰ φόβου καὶ τρόμου, καὶ μηδὲν γήινον
ἐν ἑαυτῇ λογιζέσθω· ὁ γὰρ Βασιλεὺς τῶν
βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων
προσέρχεται σφαγιασθῆναι καὶ δοθῆναι εἰς
βρῶσιν τοῖς πιστοῖς. Προηγούνται δὲ
τούτου οἱ χοροὶ τῶν Ἀγγέλων...»

(Ψάλλεται τὸ Μ. Σάββατο).

«Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ...»
(Ψάλλεται τῇ Μ. Πέμπτῃ).

«Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν...»
(Ψάλλεται στὴ Λειτουργία των Προηγιασμέ-
νων Δώρων).

Αθήνα, Βυζαντινὸ Μουσεῖο, 17ος αἰ.

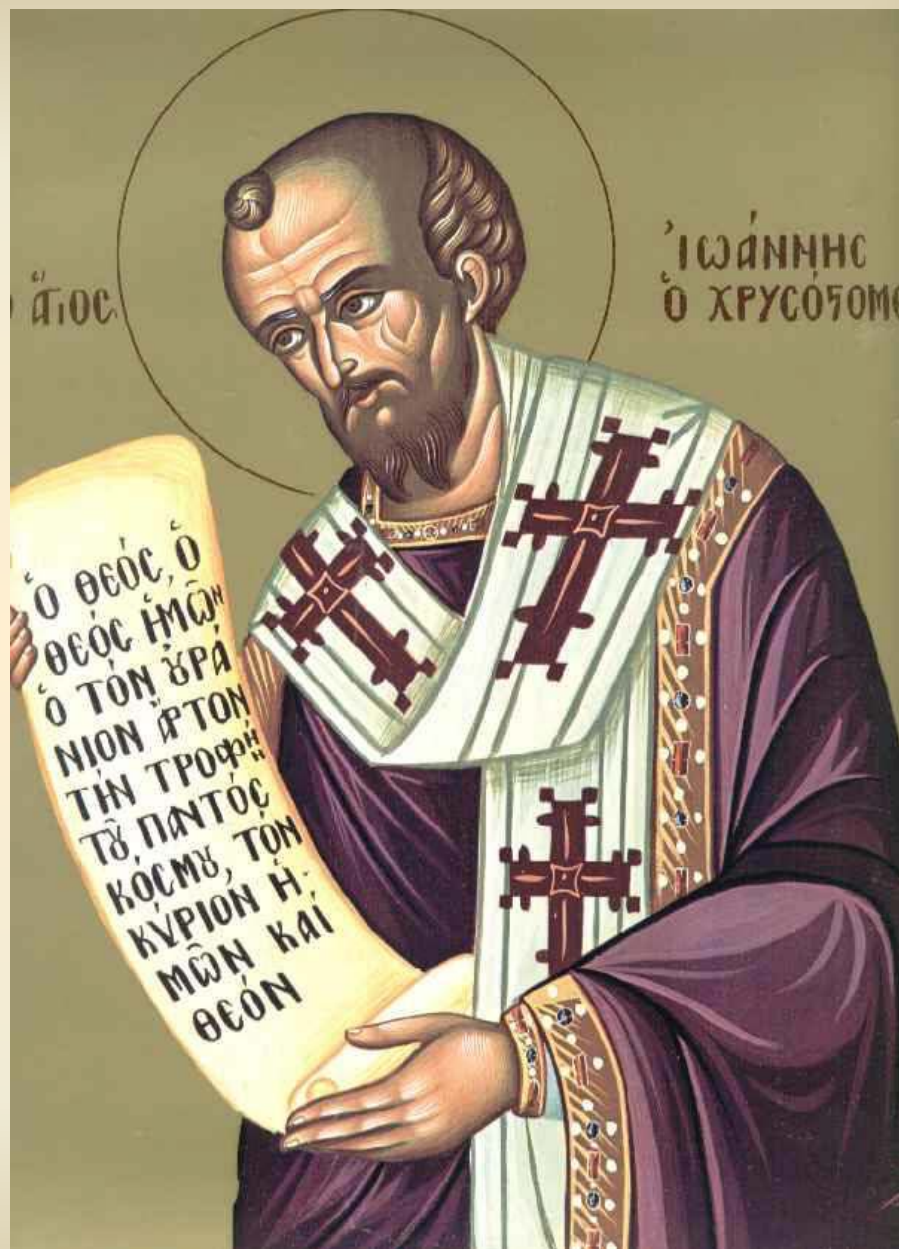
ΕΥΧΗ ΤΟΥ ΧΕΡΟΥΒΙΚΟΥ ΥΜΝΟΥ

«Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζειν ἢ λειτουργεῖν σοι, Βασιλεῦ τῆς δόξης· τὸ γὰρ διακονεῖν σοι μέγα καὶ φοβερόν καὶ αὐταῖς ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσιν. Ἄλλ' ὅμως... γέγονας ἄνθρωπος καὶ Ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐχρημάτισας, καὶ τῆς λειτουργικῆς ταύτης καὶ ἀναιμάκτου θυσίας τὴν ἱερουργίαν παρέδωκας ἡμῖν... Σὲ τοίνυν δυσωπῶ... Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ τὸν ἁμαρτωλόν... καὶ καθάρισόν μου τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν... καὶ ἰκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος... παραστῆναι... καὶ ἱερουργῆσαι... ἀξίωσον προσενεχθῆναί σοι ὑπ' ἐμοῦ... τὰ δῶρα ταῦτα. Σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος καὶ προσδεχόμενος καὶ διαδιδόμενος, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν...»

«Νίψομαι ἐν ἁθώοις τὰς χεῖράς μου καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου...».

«Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον, τὴν τροφήν τοῦ παντὸς κόσμου, τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἐξαποστείλας σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν καὶ εὐεργέτην, εὐλογοῦντα καὶ ἀγιάζοντα ἡμᾶς· αὐτὸς εὐλόγησον τὴν πρόθεσιν ταύτην καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς τὸ ὑπερουράνιον σου θυσιαστήριον· μνημόνευσον, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, τῶν προσενεγκόντων καὶ δι' οὓς προσήγαγον καὶ ἡμᾶς ἀκατακρίτους διαφύλαξον ἐν τῇ ἱερουργίᾳ τῶν θείων σου μυστηρίων. Ὅτι ἡγίασται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Η μεταφορά των τιμίων Δώρων στο Θυσιαστήριο.

Ο λειτουργός

- **Πλησιάζει** το άγιο Θυσιαστήριο με κατάνυξη και συντριβή.
- **Θυμιάζει** κυκλικά την αγία Τράπεζα, την ιερή Πρόθεση, τις δεσποτικές εικόνες και το λαό, (λέγοντας καθ' εαυτόν τον ψαλμό της μετανοίας και άλλα κατανυκτικά τροπάρια).
- **Εκζητεί συγνώμη** από το Θεό, από τους συλλειτουργούς και από το λαό,
- **Έρχεται στην αγία Πρόθεση** και, αφού σηκώσει τα άγια Δώρα με πολύ σεμνότητα στο ύψος της κεφαλής του, **εξέρχεται** εκ της βορείας πύλης περιφέροντάς τα σκοπίμως στο Ναό δια μέσου των πιστών.

«Πάντων ἡμῶν
μνησθείη Κύριος ὁ
Θεὸς ἐν τῇ βασιλείᾳ
αὐτοῦ πάντοτε· νῦν καὶ
ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων».

Στο πέραςμα του ιερέα οι πιστοὶ ψάλλουν και προσκυνοῦν με κάθε σεβασμό παρακαλώντας να τους μνημονεύει την ώρα που θα προσφέρει στο Θεό τα τίμια δώρα. Γιατί ξέρουν πως δεν υπάρχει αποτελεσματικότερη ικεσία από τούτη τη φρικτή θυσία, που καθάρισε δωρεάν όλες τις αμαρτίες του κόσμου.

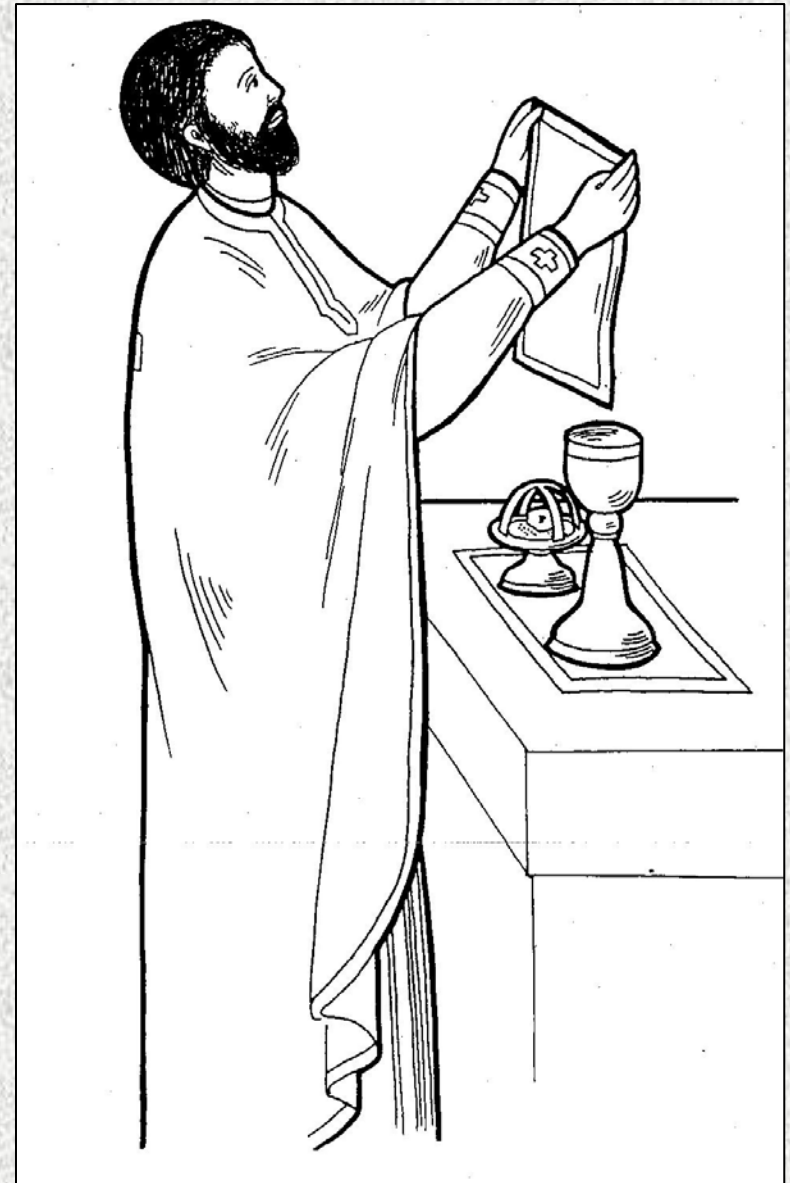
Μεγάλη Είσοδος

Εάν με την πρώτη - Μικρή Είσοδο - είδαμε το Χριστό να εισέρχεται στον κόσμο, για να κηρύξει και να θαυματουργήσει, τώρα βλέπουμε το **Χριστό να προχωρεί προς το Γολγοθά** για να **πάθει**, να **σταυρωθεί** και να **αναστηθεί** για τη σωτηρία του ανθρώπου. Μέσα στη θεία Λειτουργία βιώνουμε το τι είπε ο Χριστός, τι έκανε ο Χριστός και κυρίως τι έπαθε ο Χριστός για τον άνθρωπο, αλλά και τι μεγάλο καλό προξένησε ο Χριστός στον άνθρωπο, αφού του έδωσε τη δυνατότητα να συμμετάσχει και εκείνος στο μυστήριο της αναστάσεως και της αναλήψεώς Του.

Ιερά Μονή Σταυρονικήτα

- Ο ιερέας αποθέτει τα Τίμια Δώρα στην Αγία Τράπεζα,
- πάνω στο αντιμήνσιο (που συμβολίζει τον Τάφο) λέγοντας το τροπάριο της Μ. Παρασκευής «Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ...»,
- τα σκεπάζει με τον αέρα (που συμβολίζει την καθαρά σινδόνα) και τα θυμιάζει (συμβολίζοντας τα αρώματα).
- Παλαιότερα η Ωραία Πύλη έκλεινε (συμβολίζοντας το σφράγισμα του Τάφου με το λίθο), κάτι που δε συνηθίζεται πια.

«Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ
ἀπὸ τοῦ ξύλου καθελὼν τὸ ἄχραντόν σου σῶμα,

σινδόνι καθαρᾷ εἰλήσας καὶ ἀρώμασιν,
ἐν μνήματι καινῷ κηδεύσας ἀπέθετο».

Τὰ Πληρωτικά

Είναι μία σειρά από αιτήσεις που λέγει ο ιερέας και αρχίζουν με τις λέξεις: **«Πληρώσωμεν** (=Ας συμπληρώσουμε) **τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ»**. Τα τελευταία ἑξὶ αιτήματα, που τελειώνουν όλα με την φράση **«...παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα»** και στα οποία οι ψάλτες απαντούν με το **«Παράσχου, Κύριε»** (= δώσε μας, χάρισέ μας, Κύριε) είναι πολύ σημαντικά αιτήματα, καθένα από τα οποία έχει το πνεῦμα του Χριστού και το φωτισμό του Αγ. Πνεύματος, είναι δε τα ἑξῆς:

«Ὑπὲρ
τῶν προτεθέντων
τιμίων Δώρων ...».

"ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ"
†Επισκόπου Αυγουστίνου Ν. Καντιώτη

Προσφέρουμε στο Θεό **ψωμί** και **κρασί**, γιατί αυτά αποτελούν τροφή αποκλειστικά ανθρώπινη, με την οποία συντηρείται και εκδηλώνεται η ζωή μας. Γι' αυτό και πιστεύεται πως, όταν προσφέρει κανείς τροφή, είναι **σαν να προσφέρει την ίδια τη ζωή**. Επειδή λοιπόν με τα μυστήρια ὁ Θεός μάς χαρίζει την ανθρώπινη ζωή, ήταν φυσικό και το δικό μας δώρο να είναι κατά κάποιο τρόπο ζωή, για να μην είναι αταίριαστη η προσφορά μας με την ανταπόδοση του Θεού, αλλά να έχει κάτι συγγενικό. Ἀλλωστε **ο Κύριος παρήγγειλε να Του προσφέρουμε ψωμί καὶ κρασί**, κι Αυτός πάλι **μας ανταποδίδει «ἄρτον οὐράνιον» και «ποτήριον ζωῆς»**. Θέλησε να Του προσφέρουμε εμείς εφόδια της πρόσκαιρης ζωῆς, κι Εκείνος να μας αντιπροσφέρει την αιώνια ζωή. Για να φανούν ἔτσι η χάρη Του σαν αμοιβή και το αμέτρητο ἔλεός Του σαν πράξη δικαιοσύνης. [Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας \(Αγίου Νικολάου Καβάσιλα\), Η ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗ, Τα Τίμια Δώρα.](#)

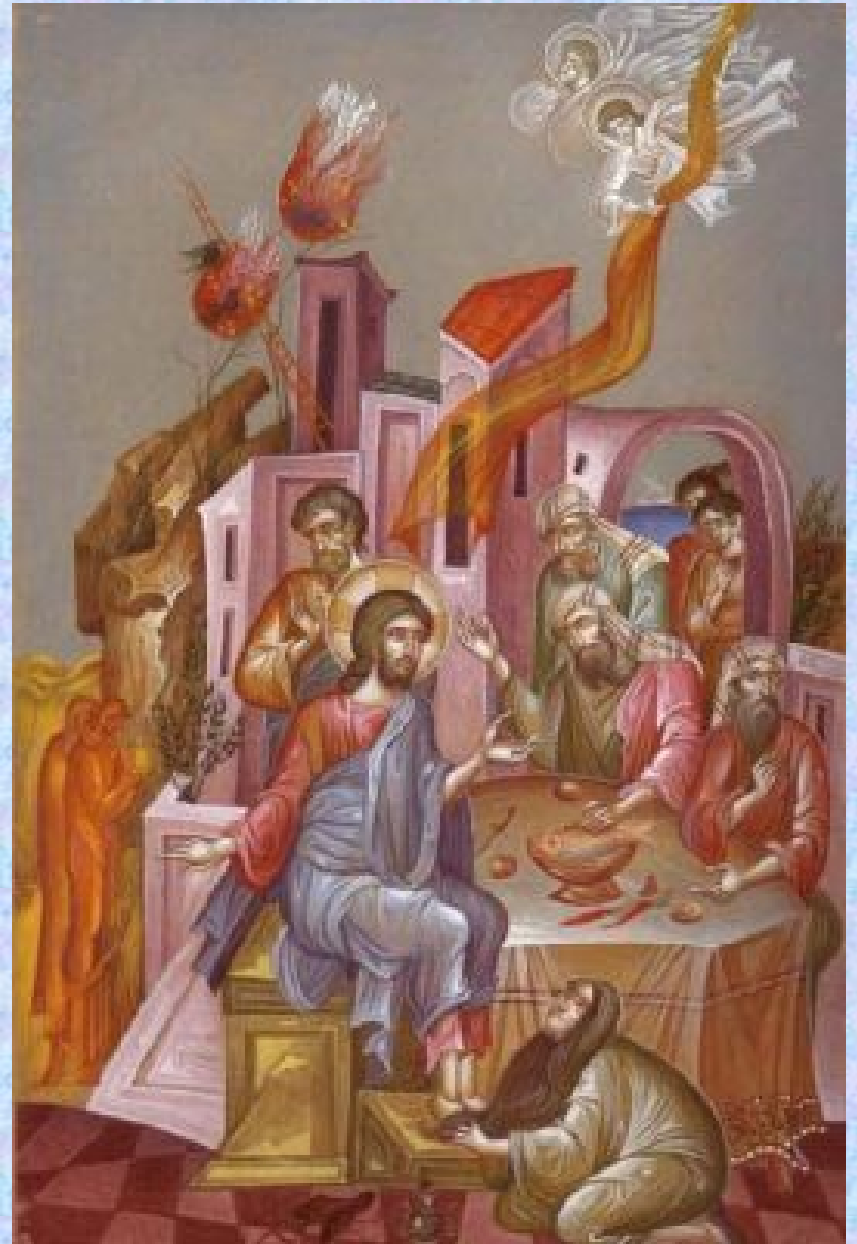
«Τὴν ἡμέραν πᾶσαν,
τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν
καὶ ἀναμάρτητον, παρὰ
τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα».

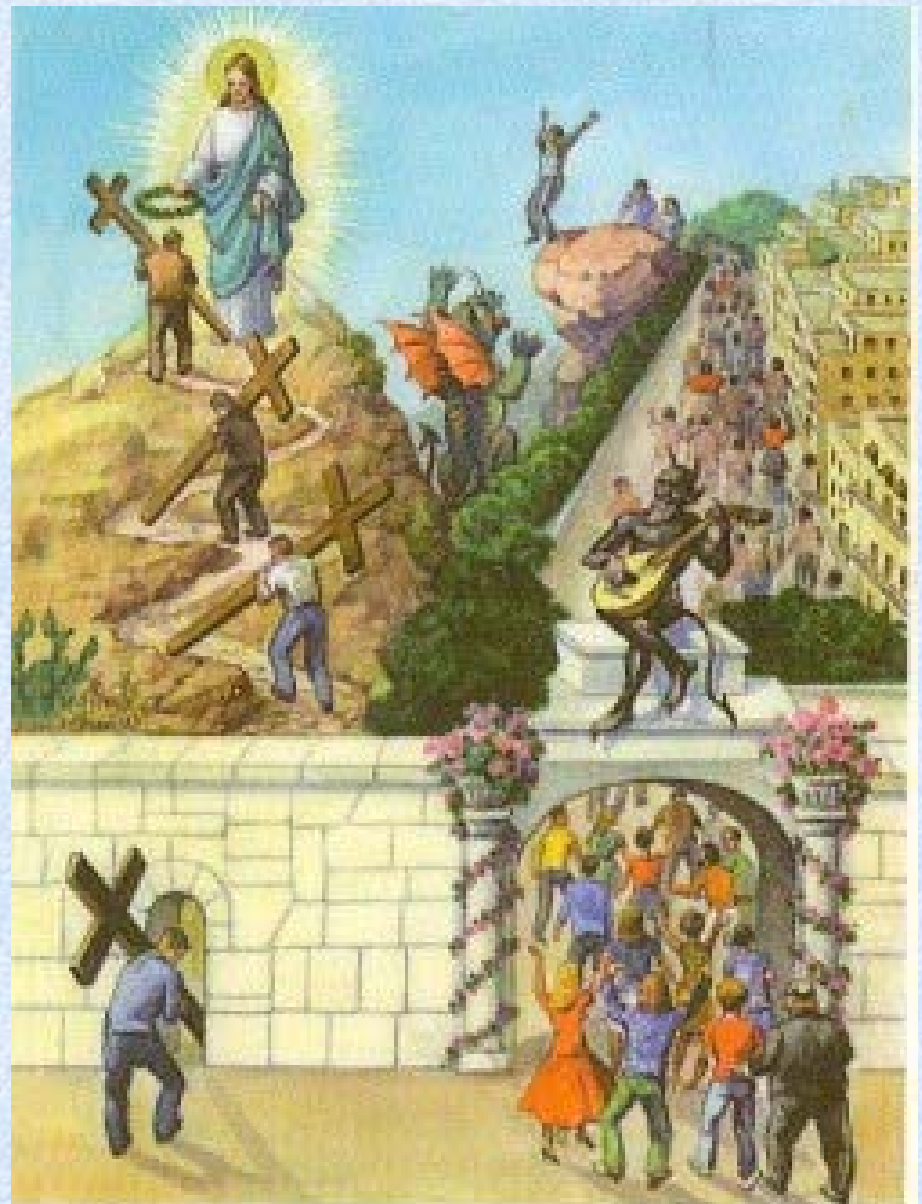
«Ἄγγελον εἰρήνης,
πιστὸν ὁδηγόν,
φύλακα τῶν ψυχῶν
καὶ τῶν σωμάτων
ἡμῶν, παρὰ τοῦ
Κυρίου
αἰτησώμεθα».

«Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν
τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν
πλημμελημάτων ἡμῶν,
παρὰ τοῦ Κυρίου
αἰτησώμεθα».

«Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα
ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ
εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ
τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα».

Οἱ δύο δρόμοι

«Τὸν ὑπόλοιπον
χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν
ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανοίᾳ
ἐκτελέσαι παρὰ τοῦ
Κυρίου αἰτησώμεθα».

“Ο Θεός δεν μετράει τα χρόνια μας, παρά μόνο τα ζυγίζει.
Ας φροντίζουμε να παίρνουμε βάρος!”.

Αγιορείτης μοναχός

«Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα,
εἰρηνικὰ καὶ καλὴν ἀπολογία, τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ
Χριστοῦ, αἰτησώμεθα».

Ευχή της Προσκομιδής

«Κύριε, ... πρόσδεξαι καὶ ἡμῶν
τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν δέησιν ...
ἱκάνωσον ἡμᾶς προσενεγκεῖν
δῶρά τε καὶ θυσίας πνευματικὰς
ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων
ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ
ἀγνοημάτων ... καὶ ἐπισκηνῶσαι
τὸ Πνεῦμα τῆς χάριτός σου τὸ
ἀγαθὸν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ
προκείμενα δῶρα ταῦτα, καὶ ἐπὶ
πάντα τὸν λαόν σου».

*Προσφορά ἄρτων. Μικρογραφία σε χειρόγραφο
14ου αι. (Μονή Βατοπαιδίου, ἅγιον Όρος)*

«Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους,
ἵνα
ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν».

«Ἐάν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ
θυσιαστήριον, κάκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου
ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἅψες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου
ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὕπαγε πρῶτον
διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν
πρόσφερε τὸ δῶρόν σου» (Ματθ. 5,23-24).

«Τῷ δεσπότῃ τῶν ὅλων πρεσβεύσατε,
εἰρήνην τῇ οἰκουμένη δωρήσασθαι».
*Στρογγυλή εικόνα(Rondo) του 15ου αι.
από τη Μονή της Πάτμου*

Κατά την παράδοση στο σημείο αυτό ήταν συνήθεια να δίνεται το φίλημα της αγάπης: «... Οἱ τοῦ κλήρου ἀσπάζονται τὸν ἐπίσκοπον, οἱ λαϊκοὶ ἄνδρες τοὺς λαϊκούς, αἱ γυναῖκες τὰς γυναῖκας· τὰ δὲ παιδία, ἐπιβλεπόμενα παρὰ τῶν διακόνων, ὅπως μὴ ἀτακτῶσιν, ἵστανται πρὸς τῷ βήματι» (Ἀποστολικάι Διαταγαί» Η, 11). Σήμερα για λόγους πρακτικούς ο ασπασμός ἔχει περιορισθεῖ μεταξύ των ιερέων μέσα στο Ιερό.

Μετά το φίλημα της ειρήνης
ακολουθεί η ομολογία

«Πατέρα, Υιὸν
καὶ Ἅγιον Πνεῦμα,
Τριάδα ὁμοούσιον
καὶ ἀχώριστον».

Αγάπη και πίστη αναπόσπαστα. Το πρώτο συνάπτει τον άνθρωπο με τον άνθρωπο, το δεύτερο συνάπτει τον άνθρωπο με το Θεό.

Τὸ ΣΥΜΒΟΛΟΝ τῆς Πίστεως

«Τὰς θύρας, τὰς θύρας!
Ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν».

Σε παλαιότερες εποχές, το πρώτο ήμισυ της προτροπῆς αὐτῆς (Τὰς θύρας, τὰς θύρας) εἶχε ως αποδέκτες τους πυλωροὺς τοῦ ναοῦ, οἱ οποίοι, κατὰ τὴν τέλεση τῆς θείας Λειτουργίας εἶχαν τὴν ευθύνη γιὰ τὴ φύλαξη τῶν θυρῶν τοῦ, οὕτως ὥστε **οὐδεὶς τῶν ἀμυήτων** νὰ εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ ναοῦ κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου. Το δεύτερο ήμισυ (Ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν) ἀναφέρεται στους **πιστοὺς**, τοὺς οὗς καλεῖ νὰ ἔχουν ἰδιαιτέρη προσοχή, τόσο κατὰ τὴν ἀπαγγελία τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, ὅσο καὶ κατὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Ευχαριστίας.

(Υπὸ ἱερέως Παρασκευά Αγάθωνος).

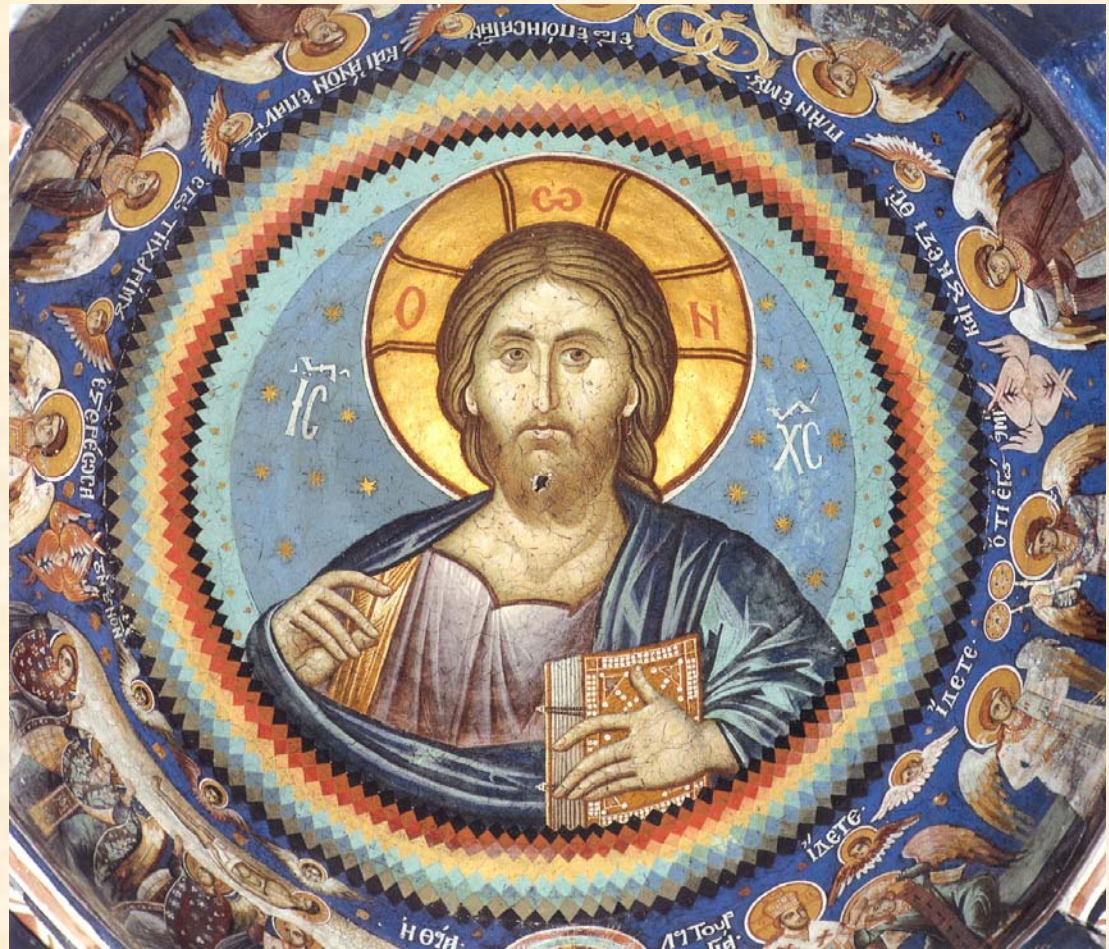
«Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων».

Η Δημιουργία. Ψηφιδωτά από το Monreale της Ιταλίας 13^{ος} αι.

Ο Παντοκράτορας

στο παρεκκλήσι
του αγίου Νικολάου της
Μονής Βατοπαιδίου

Η εικονογράφηση του Θεού Πατέρα με άσπρα μαλλιά και ως γέροντα δεν είναι της ορθόδοξης ανατολικής τεχνοτροπίας. Πραγματική απεικόνιση της απερίγραπτης ουσίας του Θεού δεν μπορεί να γίνει. Γι' αυτό ο **Παντοκράτορας Πατέρας** (στους τρούλους των εκκλησιών) έχει μόνο τη **μορφή του σαρκωμένου Λόγου**. Ο Υιός που σαρκώθηκε και έλαβε ανθρώπινη μορφή παραπέμπει στον Πατέρα. Ο Παλαιός των Ημερών της συμβολικής οράσεως του Δανιήλ είναι **ολόκληρος ο Τριαδικός Θεός** και όχι ένα μόνο από τα πρόσωπα της Αγίας Τριάδος.

«Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.

Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.

Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

«Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ
Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ
ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ
Πατρὸς ἐκπορευόμενον,
τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ
συμπροσκυνούμενον καὶ
συνδοξαζόμενον, τὸ
λαλήσαν διὰ τῶν
Προφητῶν».

«Εἰς μίαν,
ἁγίαν,
καθολικὴν
καὶ ἀποστολικὴν
Ἐκκλησίαν».

- Ο Χριστός ἰδρυσε μία Ἐκκλησία και ὄχι πολλές, αὐτή που στην Καινή Διαθήκη αναφέρεται ως **μία νύμφη** (Ιωάν. 3,29), **ένα σῶμα Χριστοῦ** (Κολ. 1,18), **μία ποίμνη** (Ιωάν. 10,16), στους κόλπους της οποίας θα συναχθοῦν ὅλα τα ἔθνη της γῆς. Δεν εἶναι ἄλλωστε δυνατόν να ἔχει πολλά σώματα ο ἕνας Κύριος Ἰησοῦς Χριστός.
- Ο ἴδιος ο Ἅγιος Κύριος αγίασε την Ἐκκλησία Του, ἡ οποία πηγάζει ἀπὸ θεία ἀρχή, ἔχει και ἅγιο σῶμα του οποίου κεφαλή εἶναι ο ἴδιος ο Χριστός και ὡς ψυχὴ ἔχει το Πνεῦμα το Ἅγιο, ὄντας ἔτσι ἐνωμένη με τον πανάγιο Θεό. Επιπλέον, ὡς σύνολο, με την καθοδήγηση του Ἀγίου Πνεύματος, διαθέτει ἡ Ἐκκλησία τα ἅγια μέσα της σωτηρίας (τα ἱερά Μυστήρια) για να ἐπιτύχει τον αγιαστικό της σκοπό.
- «Ὅπου ἂν ᾖ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία». Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας *Migne P.G. 5, 713.*
- Οικοδομήθηκε «ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν Ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὅντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ» (Εφεσ. 2, 20), τηρώντας ἀναλλοίωτη τὴ διδασκαλία τους και τις υπόλοιπες παραδόσεις και διατάξεις.

«Ὁμολογῶ
ἐν βάπτισμα
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Ἡ Εκκλησία είναι Μία, και διακρίνεται οπὸ κοινή Πίστη και Βάπτισμα. Κατά τη μαρτυρία της Αγίας Γραφῆς «εἷς Κύριος, μία Πίστις, ἐν Βάπτισμα» (Εφεσ. δ, 5).

Το Ἅγιο Βάπτισμα είναι η εἰσοδος στο Σῶμα του Χριστοῦ, και ως εκ τούτου το Θεμέλιο και η προϋπόθεση ὅλων των επακόλουθων μυστηρίων. Ὅπως ο ἴδιος ο Κύριος εἶπε «ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ιω. γ, 5).

«Βαπτιζόμενοι φωτιζόμεθα· φωτιζόμενοι υἱοποιούμεθα· υἱοποιούμενοι τελειούμεθα· τελειούμενοι ἀπαθανατιζόμεθα· ὅθεν βαπτιζόμενοι ἀπαθανατιζόμεθα. Ἐγὼ, φησίν, θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες».
Κλήμης Αλεξανδρέας, Παιδαγωγός, Βιβλίο 1, κεφ. 6,26

«Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν».

Ο Ιεζεκιήλ προφητεύει την αναζωογόνηση των οστών και την ανάσταση του ανθρώπου. (Ιεζ. λζ' 1-14).

«Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν».

Ἡ ἁγία Ἀναφορά

Ἡ προσφορά της θυσίας

- που ανα-φέρεται στο Θεό,
- που γίνεται δεκτή στο ἅγιο και υπερουράνιο και νοερό θυσιαστήριο,
- που θεώνει τους προσφέροντες και ἀξίως μετέχοντες.

Τμήμα της θείας Λειτουργίας (κάτω και γύρω από τον Παντοκράτορα του τρούλου της Ι.Μ. Σταυρονικήτα)

«Στῶμεν καλῶς· στῶμεν μετὰ φόβου·
πρόσχωμεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν».

Σερβία, Gracanica. Ουράνια Λειτουργία (λεπτ.), 1320

«Τοὺς χαμαὶ συρομένους λογισμοὺς ἅς ἀνορθώσωμεν. Τὴν ἔκλυσιν τὴν ἐκ τῶν
βιοτικῶν πραγμάτων ἅς ἐκβάλωμεν. Ὅρθην ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ἅς παραστήσωμεν
τὴν ψυχὴν μας».

Πρωτοπρ. Κων. Καλλίνικος, Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1969, σελ. 340.

«Ἡ **χάρις** τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
καὶ ἡ **ἀγάπη** τοῦ
Θεοῦ καὶ Πατρὸς
καὶ ἡ **κοινωνία** τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος
εἴη μετὰ πάντων
ὑμῶν».

Ὁ ἱερεὺς, «τὸ τρόπαιον τοῦ Σταυροῦ κατὰ τοῦ μετώπου τῇ χειρὶ ποιησάμενος» (ὡς σημειοῖ ἡ λειτουργία τοῦ Κλήμεντος) ἐπαίρων τὴν δεξιὰν εὐλογεῖ τὸν λαόν, μεταδίδων οὕτως τριμερῇ ἀποστολοπαράδοτον εὐλογίαν, ἀνὰ ἓν πνευματικόν δῶρον παρ' ἐκάστου τῶν τριῶν προσώπων τῆς ὑπερυμνήτου Τριάδος παρεχομένην καὶ ἀναπολοῦσαν τὴν τριμερῇ ἐκείνην **προτυπωτικήν εὐλογίαν**, δι' ἧς τὸν Παλαιὸν Ἰσραὴλ ἡυλόγει ὁ **Ἀαρὼν** καὶ οἱ διάδοχοί του: «*Εὐλογήσαι σε Κύριος καὶ φυλάξαι σε· ἐπιφάναι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ καὶ ἐλεήσαι σε· ἐπάραι Κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ καὶ δώῃ σοι εἰρήνην*».

Αριθμ.στ' 24-26.

Πρωτοπρ. Κων. Καλλίνικος, Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1969, σελ. 341.

«Ἄνω σχῶμεν
τὰς καρδίας».

Πρέπει οι πιστοί να υψώσουν το
νου και την καρδιά προς το Θεό,
να ξεχάσουν για λίγο τα υλικά για
τη μεγάλη στιγμή του Μυστηρίου
και να τον ευχαριστήσουν για τις
φανερές και άγνωστες ευεργεσίες
του σ' όλους.

«Ἄετοὶ ᾗς γίνωμεν καὶ πρὸς αὐτὸν ᾗς πετασθῶμεν τὸν οὐρανόν».

Πρωτοπρ. Κων. Καλλίνικος, Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ καὶ τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1969, σελ. 341.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΎΜΝΟΣ

«Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ».

(Ο ιερέας μιμείται τον πρώτο Ιερέα, τον Χριστό, που ευχαρίστησε το Θεό Πατέρα προτού παραδώσει το μυστήριό της θείας Ευχαριστίας).

«Ἄξιον καὶ δίκαιον σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σὲ αἰνεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν ... Σὺ γὰρ εἶ Θεὸς ἀνέκφραστος, ἀπερινόητος, ἀόρατος, ἀκατάληπτος ... σὺ καὶ ὁ Μονογενὴς σου Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον... Ὑπὲρ τούτων ἀπάντων εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ, ὑπὲρ πάντων ὧν ἴσμεν καὶ ὧν οὐκ ἴσμεν, τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν εὐεργεσιῶν τῶν εἰς ἡμᾶς γεγεννημένων. *Εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ ὑπὲρ τῆς Λειτουργίας ταύτης, ἣν ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν δέξασθαι κατηξίωσας, καίτοι σοι παρεστήκασι χιλιάδες ἀρχαγγέλων καὶ μυριάδες ἀγγέλων, τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ, ἑξαπτέρυγα, πολυόμματα, μετάρσια, πτερωτά».*

«Τὸν ἐπινίκιον
ὕμνον ᾄδοντα,
βοῶντα,
κεκραγότα και
λέγοντα».

Ψηφιδωτό στην κόγχη του Ιερού Βήματος. Μονή Οσίου Δαβίδ (Λατόμου), 5^{ος} αι.

Στη Λειτουργία της Βασιλείας (Αποκ. 4, 6-8) τα Αγγελικά τάγματα εμφανίζονται με τη μορφή τεσσάρων πολυόμματων ζώων: «ᾄδοντά ἐστὶν ὁ ἀετός· βοῶντά ἐστὶν ὁ βοῦς· κεκραγότα ὁ λέων· καὶ λέγοντα, ὁ ἄνθρωπος».

Ἡ κτίσις ολόκληρη συμμετέχει στη δοξολογία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἐπινίκιος ῥυμνος

«Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος,
Σαβαώθ(Παντοκράτωρ),
πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
τῆς δόξης σου, ὡσαννὰ
(σῶσε μας) ἐν τοῖς ὑψίστοις.
Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὡσαννὰ
ἐν τοῖς ὑψίστοις».

Ψάλλοντας τον τρισάγιο ῥυμνο μιμούμαστε τους αγγέλους που δοξολογούν το Θεό, αλλά και το λαό της πόλεως των Ιεροσολύμων οι οποίοι τον υποδέχθηκαν με κλαδιά και δάφνες πριν το εκούσιο του πάθος. Ἐτσι και εμεῖς **υποδεχόμαστε τον βασιλέα ο οποίος ἐρχεται να σφαγιαστεί και να δοθεί στους πιστούς.**

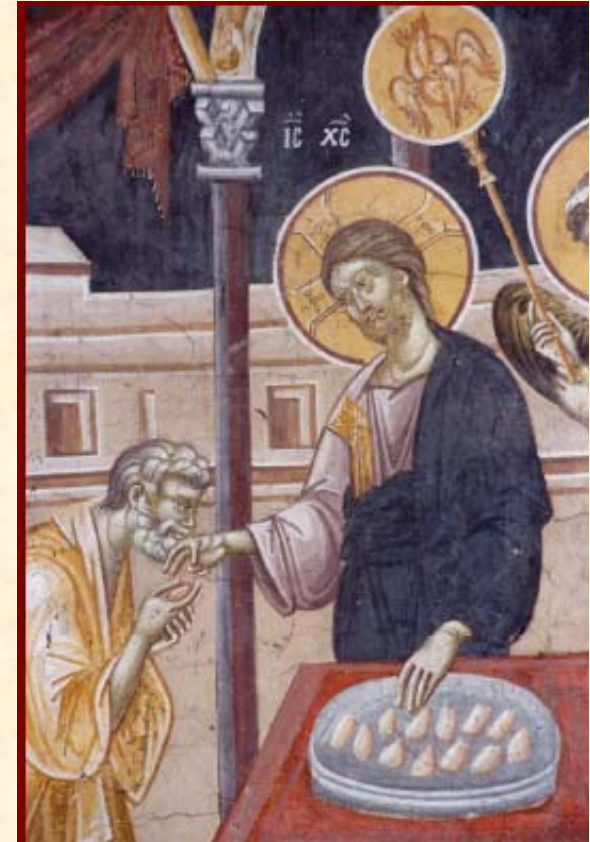
Ἡ πλήρωση τῆς θείας Οἰκονομίας

«Μετὰ τούτων καὶ ἡμεῖς τῶν μακαρίων δυνάμεων, Δέσποτα φιλάνθρωπε, βοῶμεν καὶ λέγομεν· Ἅγιος εἰ καὶ πανάγιος ... Ὃς τὸν κόσμον σου οὕτως ἠγάπησας, ὥστε τὸν Υἱόν σου τὸν μονογενῆ δοῦναι ... Ὃς ἐλθὼν καὶ πᾶσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν πληρώσας τῇ νυκτὶ ἢ παρεδίδοτο, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρεδίδου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, λαβὼν ἄρτον ... εὐχαριστήσας καὶ εὐλογήσας, ἀγιάσας, κλάσας, ἔδωκε τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις εἰπών».

Ἡ αγωνία του Χριστοῦ, Γκρέκο

Τὰ ἱδρυτικὰ λόγια τοῦ Μυστηρίου

«Λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστι τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλόμενον, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

«Πάρεσιν ὁ Χριστὸς καὶ νῦν, ἐκεῖνος ὁ τὴν τράπεζαν διακοσμήσας ἐκείνην, οὗτος καὶ ταύτην διακοσμεῖ νῦν». I. Χρυσόστομος, Migne P.G. 49, 380.

«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Studenica, Εκκλησία του Milutin. Κοινωνία των Αποστόλων, 1315

«Μεμνημένοι τοίνυν τῆς σωτηρίου ταύτης ἐντολῆς καὶ πάντων τῶν ὑπὲρ ἡμῶν γεγεννημένων, τοῦ Σταυροῦ, τοῦ Τάφου, τῆς τριημέρου Ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανοὺς Ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν Καθέδρας, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου πάλιν Παρουσίας.

**Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν
σοὶ προσφέρομεν
κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα».**

Δια του ανθρώπου και μαζί με τον άνθρωπο ο **κόσμος** φθάνει στο υπερουράνιο Θυσιαστήριο.

Δέχεται και αυτός την αγιαστική χάρη του Παρακλήτου και γίνεται **Σῶμα Χριστοῦ**: το καινὸ Δῶρο του Θεοῦ στον άνθρωπο. Ο κόσμος τώρα γίνεται τόπος συναντήσεως του κτιστοῦ με τον Ἄκτιστο, γίνεται **Ευχαριστία**.

Και ο **άνθρωπος** κοινωνεῖ την «εὐχαριστηθεῖσαν τροφήν» - το Χριστό - και **χριστοποιεῖται**.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, Η Θεία Λειτουργία, Σχόλια, Εκδ. Ι. Κουτλουμουσιανού Κελλίου Ἁγίου Ἰωάννης ο Θεολόγος, Καρυές, Ἁγιον Ὄρος, 1993, σελ. 275

ἘΠΙΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΘΑΓΙΑΣΜΟΣ

«Ἔτι προσφέρονέν σοι τήν λογικήν ταύτην καὶ ἀναίμακτον λατρείαν, καὶ παρακαλοῦμέν σε καὶ δεόμεθα καὶ ἱκετεύομεν· κατάπεμψον τὸ Πνεῦμά σου τὸ Ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα Δῶρα ταῦτα. Καὶ ποιήσον τὸν μὲν Ἄρτον τοῦτον, τίμιον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου. Ἀμήν. Τὸ δὲ ἐν τῷ Ποτηρίῳ τούτῳ, τίμιον Αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου. Ἀμήν. **Μεταβαλὼν τῷ Πνεύματί σου τῷ Ἁγίῳ.** Ἀμήν· ἀμήν· ἀμήν ».

«Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Λουκ. 22:19). Δεν θα πρόσταζε να αναλάβουν αυτό το μυστήριο, αν δεν είχε σκοπό να τους δώσει δύναμη να το επιτελοῦν. Και ποια είναι η δύναμη; **Το Ἅγιο Πνεῦμα**. Αυτό είναι που **με το χέρι και τη γλῶσσα των ιερέων τελεσιουργεῖ τα μυστήρια**. Ο λειτουργός είναι υπηρέτης της χάριτος του αγίου Πνεύματος, χωρίς να προσφέρει τίποτε από τον εαυτό του. Γι' αυτό και δεν έχει σημασία αν τύχει να είναι ο ίδιος γεμάτος αμαρτίες. Κάτι τέτοιο δεν νοθεύει την προσφορά των δώρων, τα οποία είναι πάντοτε ευάρεστα στο Θεό. Όπως κι ένα φάρμακο που κατασκευάστηκε από άνθρωπο άσχετο με την ιατρική επιστήμη, δεν χάνει τη θεραπευτική του δράση, αρκεί μόνο να κατασκευάστηκε σύμφωνα με τις οδηγίες του γιατρού.

«Ὡστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν
εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,
εἰς κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου σου
Πνεύματος, εἰς Βασιλείας οὐρανῶν
πλήρωμα, εἰς παρρησίαν τὴν πρὸς σέ,
μὴ εἰς κρίμα (=κατάκριση) ἢ εἰς
κατάκριμα (=καταδίκη)».

«Ὁ γὰρ ἄρτος, οὐκέτι τύπος ... ἀλλ' αὐτὸ τοῦ Δεσπότου τὸ Πανάγιον Σῶμα, τὸ πάντα ἀληθῶς
ἐκεῖνα δεξάμενον τὰ ὀνειδῆ, τὰς ὕβρεις, τοὺς μώλωπας· τὸ σταυρωθέν, τὸ σφαγέν, τὸ
μαρτυρῆσαν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τὸ ραπισθέν, τὸ αἰκισθέν (=
βασανισθέν), τὸ ἐμπτυσμάτων ἀνασχόμενον, τὸ χολῆς γευσάμενον. Ὁμοίως καὶ ὁ οἶνος, αὐτὸ
τὸ Αἷμα τὸ ἐκπηδῆσαν σφαττομένου τοῦ Σώματος. Τοῦτο τὸ Σῶμα, τοῦτο τὸ Αἷμα τὸ συστὰν (=
συσταθέν) ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, τὸ γεννηθὲν ἀπὸ τῆς Ἁγίας Παρθένου, τὸ ταφέν, τὸ ἀναστὰν τῇ
τρίτῃ ἡμέρᾳ, τὸ ἀνελθὼν εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός».

Νικ. Καβάσιλας, Ἑρμηνεία τῆς θείας Λειτουργίας, κεφ. 27, Migne P.G. 150, 425.

Δέηση γιά ὅλη τήν Ἐκκλησία

Ἡ Ἐκκλησία δεν εἶναι ἓνας κλειστός κύκλος ολίγων εκλεκτῶν. Ὁ Κύριος δίδει τὸν ἑαυτό του γιὰ νὰ ζήσει ὁ κόσμος ὅλος. Ἡ Ἐκκλησία με τὴ λειτουργία τῆς μνημονεύει ὅλο τὸν κόσμο καὶ παρακαλεῖ γιὰ ὅλο τὸν κόσμο:

«Ἔτι προσφέρομεν τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων Προπατόρων, Πατέρων, Πατριαρχῶν ...».

«Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας, ἀχράντου ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας».

«Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς μακαρίζειν σε τὴν Θεοτόκον, τὴν ἀειμακάριστον καὶ παναμώμητον καὶ μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβὶμ καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ, τὴν ἀδιαφθόρως Θεὸν Λόγον τεκοῦσαν, τὴν ὄντως Θεοτόκον, σὲ μεγαλύνομεν».

Ἡ πρωτότυπη θαυματουργικὴ εἰκόνα
τοῦ «Ἄξιον Ἑστί»
στὶς Καρυές τοῦ Ἁγίου Ὄρους
(χωρὶς τὴν ἀργυρὴ ἐπένδυση).

ΔΙΠΤΥΧΑ ΚΑΙ ΔΕΗΣΕΙΣ

«Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου προφήτου, προδρόμου ..., τῶν ἁγίων ἐνδόξων ... Ἀποστόλων, τοῦ Ἁγίου ... οὗ καὶ τὴν μνήμην ἐπιτελοῦμεν, πάντων τῶν κεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου (μνημονεύει ὀνομαστί ὧν βούλεται τεθνεώτων), πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων..., παντὸς τοῦ πρεσβυτερίου..., ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης ..., ὑπὲρ τῶν ἐν ἀγνείᾳ καὶ σεμνῇ πολιτείᾳ..., πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ..., τοῦ περιστῶτος λαοῦ, καὶ τῶν δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντων ...»

... καὶ ὧν ἡμεῖς οὐκ ἐμνημονεύσαμεν δι' ἄγνοιαν, ἢ λήθην... αὐτὸς, ὁ Θεός, μνημόνευσον...»

Από τη Λειτουργία του Μ. Βασιλείου

Οι πίνακες των Διπτύχων βρίσκονται στην Πρόθεση, όπου κατά την ώρα της Προσκομιδῆς γίνεται ἡ μνημόνευση των ονομάτων.

« Ἐν πρώτοις μνήσθητι, Κύριε, τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν ...»

«Καὶ ὧν ἕκαστος κατὰ διάνοιαν ἔχει καὶ πάντων καὶ πασῶν»

«Μεγίστην ὄνησιν (= ὠφέλειαν) ἔσσεσθαι ταῖς ψυχαῖς, ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις ἀναφέρεται τῆς ἁγίας καὶ φρικωδεστάτης προκειμένης θυσίας».

Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, «Κατηχήσεις Μυσταγωγικά» 5, παρ. 9, 10 Migne P.G. 33, 1116.

«Καὶ ἔσται τὰ ἐλέη
τοῦ μεγάλου Θεοῦ
καὶ Σωτῆρος ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ
μετὰ πάντων ὑμῶν».

Ο Βυζαντινός τρόπος ευλογίας

Ὁ μὲν πρῶτος δάκτυλος ὁ λεγόμενος
λιχανὸς καὶ τὸ λύγισμα τοῦ μέσου
δακτύλου τὸ **IC** ὄνομα σημαίνουν· ἡγουν
ὁ ὀρθὸς τὸ **I** καὶ ὁ καμπύλος τὸ **C**. Ὁ δὲ
μέγας δάκτυλος καὶ παράμεσος ἐνούμενοι
ἀλλήλοις χιαστῶ τῷ τρόπῳ το **X**
εἰκονίζουσι· τὸ δὲ καμπύλωμα τοῦ μικροῦ
δακτύλου τὸ στοχεῖον **C**, ἥτοι την λέξιν
ΧΡΙΣΤΟΣ.

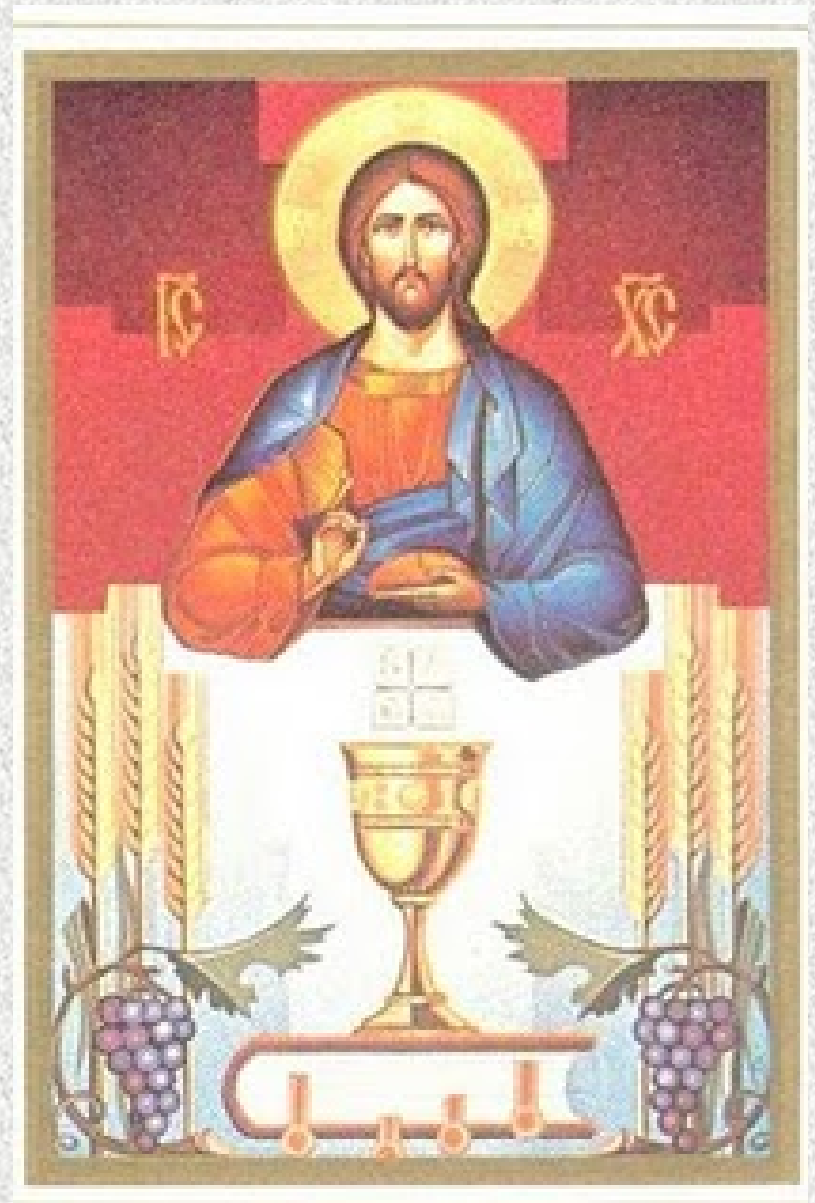
Πρωτοπρ. Κων. Καλλίνικος, Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΣ ΝΑΟΣ καὶ τὰ
τελούμενα ἐν αὐτῷ, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1969, σελ. 355.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΕΣΠΟΤΗΣ
Από το τέμπλο της Παναγίας των Βλαχερνών

« Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων τιμίων Δώρων, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ Θυσιαστήριον, εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψη ἡμῖν τὴν θεῖαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δεηθῶμεν».

Ακολουθεί μία σειρά από αιτήματα, όπου **επαναλαμβάνονται** και πάλι **τα Πληρωτικά**, «Τὴν ἡμέραν πᾶσαν...», και ὅλο το σπουδαιότατο αυτό τμήμα της Αγίας Αναφοράς κλείνει με την απαγγελία της **Κυριακής προσευχής**.

Χέρια προσευχής, Ντύρερ, 1500

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

«Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, Δέσποτα, μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως, τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαί σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα καὶ λέγειν».

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ
βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον
ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·
καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς
καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·
καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι
σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ
δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ
Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων».

«Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν
τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν».

«Εὐχαριστοῦμέν σοι, Βασιλεῦ
ἀόρατε, ὁ τῇ ἀμετρήτῳ σου δυνάμει
τὰ πάντα δημιουργήσας, καὶ τῷ
πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐξ οὐκ ὄντων
εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγών.
Αὐτός, Δέσποτα, οὐρανόθεν ἔπιδε
ἐπὶ τοὺς ὑποκεκλικότας σοι τὰς
ἑαυτῶν κεφαλὰς· οὐ γὰρ ἔκλιναν
σαρκὶ καὶ αἵματι, ἀλλὰ σοὶ τῷ
φοβερῷ Θεῷ. Σὺ οὖν, Δέσποτα, τὰ
προκείμενα πᾶσιν ἡμῖν εἰς ἀγαθὸν
ἐξομάλισον· κατὰ τὴν ἐκάστου ἰδίαν
χρείαν· τοῖς πλείουσιν σύμπλευσον·
τοῖς ὁδοιποροῦσι συνόδευσον· τοὺς
νοσοῦντας ἴασαι, ὁ ἰατρὸς τῶν
ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν».

ΘΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αλληγορία της Θείας Μετάληψης

Στο κέντρο της παράστασης ο Χριστός πλαισιώνεται από την Παναγία και τον Ιωάννη τον Πρόδρομο, σε στάση δέησης, και τα τέσσερα αποκαλυπτικά σύμβολα των ευαγγελιστών: το λέοντα, τον αετό, τον άγγελο και το μόσχο. Πατάει πάνω στη σφαίρα του κόσμου, που συγκρατείται από δύο μικρούς αντικριστούς αγγέλους και είναι διακοσμημένη με τους αστερισμούς και τον ζωδιακό κύκλο. Ο Χριστός κρατεί με το αριστερό του χέρι Ευαγγέλιο, όπου είναι γραμμένο απόσπασμα από το Ευαγγέλιο του Ιωάννη σχετικό με τη θεία μετάληψη, γεγονός που τονίζει το ευχαριστιακό νόημα της σύνθεσης. Το ιμάτιο που καλύπτει τον Χριστό αφήνει να αποκαλυφθεί το πάνω μέρος του σώματός του. Με το δεξί του χέρι πιέζει την πληγή στη λογχισμένη του πλευρά, από την οποία ρέει αίμα που συλλέγεται σε ποτήρι Μετάληψης από έναν από τους αγγέλους, ενώ δεύτερος άγγελος, δεξιά, κρατεί ένζυμο άρτο (αντίδωρο). Στο πάνω μέρος της εικόνας, δύο ομάδες αγγέλων κρατούν τα Σύμβολα του Πάθους: αριστερά το σταυρό, τη σκάλα και τη λόγχη και δεξιά τον κίονα πάνω στον οποίο μαστιγώθηκε ο Χριστός, τα καρφιά και το σπόγγο.

<http://www.byzantinemuseum.gr/el/collections/icons/?bxml=2221>

Βυζαντινό & Χριστιανικό Μουσείο, Αθήνα,
Μιχαήλ Δαμασκηνός, β' μισό 16ου αι.

“ΥΨΩCIC

«Πρόσχωμεν! Τὰ Ἅγια τοῖς ἁγίοις».

«Ἅγιους ἐδῶ (ὁ ἱερεὺς) ἐννοεῖ ὅχι μόνο ἐκείνους ποὺ ἔφτασαν στήν τελειότητα τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ κι ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζονται νὰ φτάσουν σ’ αὐτήν, ἔστω κι ἂν ἀκόμα ὑστεροῦν»

(Ν.Καβάσιλας, http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/tributes/agios_nikolaos_kabasilas/interpretation_of_divine_liturgy.htm).

«Ἡ στιγμή τῆς ἐνώσεως, εἶναι πολύ κοντά. Ὑψώνοντας τὸν Ἀμνό, Ἄρτο τῆς ζωῆς, ὁ ἱερεὺς λέγει: "Τὰ Ἅγια τοῖς ἁγίοις".

Ἡ βαθύτατη συναίσθηση τῆς ἀναξιότητός της, τὸ δέος ἐμπρὸς στὸ ἅγιο, διαπερνᾷ τὴ σύναξη καὶ καθένας ὁμολογεῖ:

"Εἷς Ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός..."

Εἶναι ἡ συγκλονιστικὴ ἀναγνώριση τῆς μοναδικῆς πηγῆς κάθε ἁγιότητος».

ΠΑΥΛΟΥ ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ, *Ἡ προσευχή της Ανατολικῆς Εκκλησίας, Ἡ Λειτουργία του Ἁγίου Ἰωάννου του Χρυσοστόμου*, Εκδ. Αποστ. Διακονία, Αθήνα, 1980, σελ. 187.

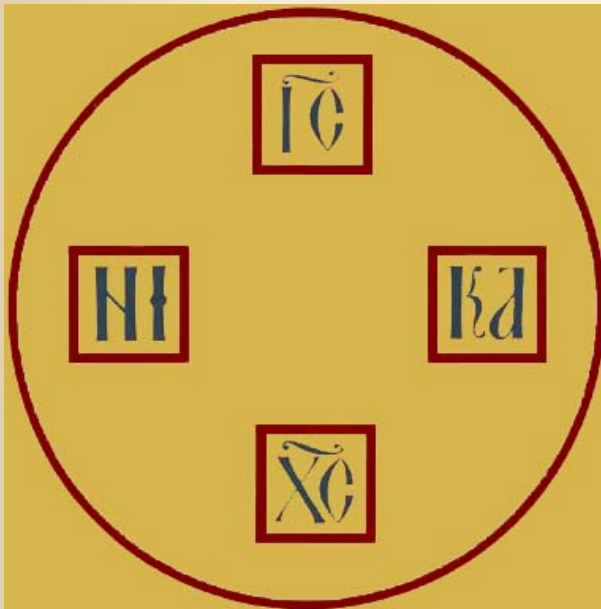
Μελισμὸς ἢ Κλα̃σις τοῦ Ἄρτου

- «Μέλισον, δέσποτα, τὸν ἅγιον Ἄρτον».
- «Μελίζεται καὶ διαμερίζεται ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος· ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος ἀλλὰ καὶ τοὺς μετέχοντας ἀγιάζων».

- Τεμαχίζεται ο Χριστός, αλλά δεν διαιρείται. Μετά τον μελισμό, κάθε μέρος του Αγίου Ἀρτου είναι ολόκληρος ο Χριστός.
- Ο Χριστός είναι το ὄντως ὄν, το οποίο ὅλοι κοινωνοῦν κι ὅμως αὐτό δεν ελαττώνεται κατά την μετάληψη των κοινωνούντων. «Πηγὴ πυρὸς ὁ Χριστὸς ἐν οὐδενὶ ἐλαττούμενος ἐκ τῆς εἰς ἑτέρους χορηγίας, ἀλλ' ἀεὶ πηγάζων καὶ πᾶσι τούτων μεταδιδούς τῶν καλῶν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς μένει τελειότητος», Γρ. Νύσσης, ΕΠΕ 9, 198 – ΕΠΕ 12,686-8.

Ο Ιερέυς, μετά προσοχής και ευλαβείας, μελίζει τον Αμνό

Ο αμνός διαιρείται σε τέσσερα τμήματα (μερίδες), επί τη βάσει των τεσσάρων σημείων της σφραγίδος του, IC-XC-NI-KA, τα οποία τοποθετούμενα στο δισκάριο σχηματίζουν σταυρό.

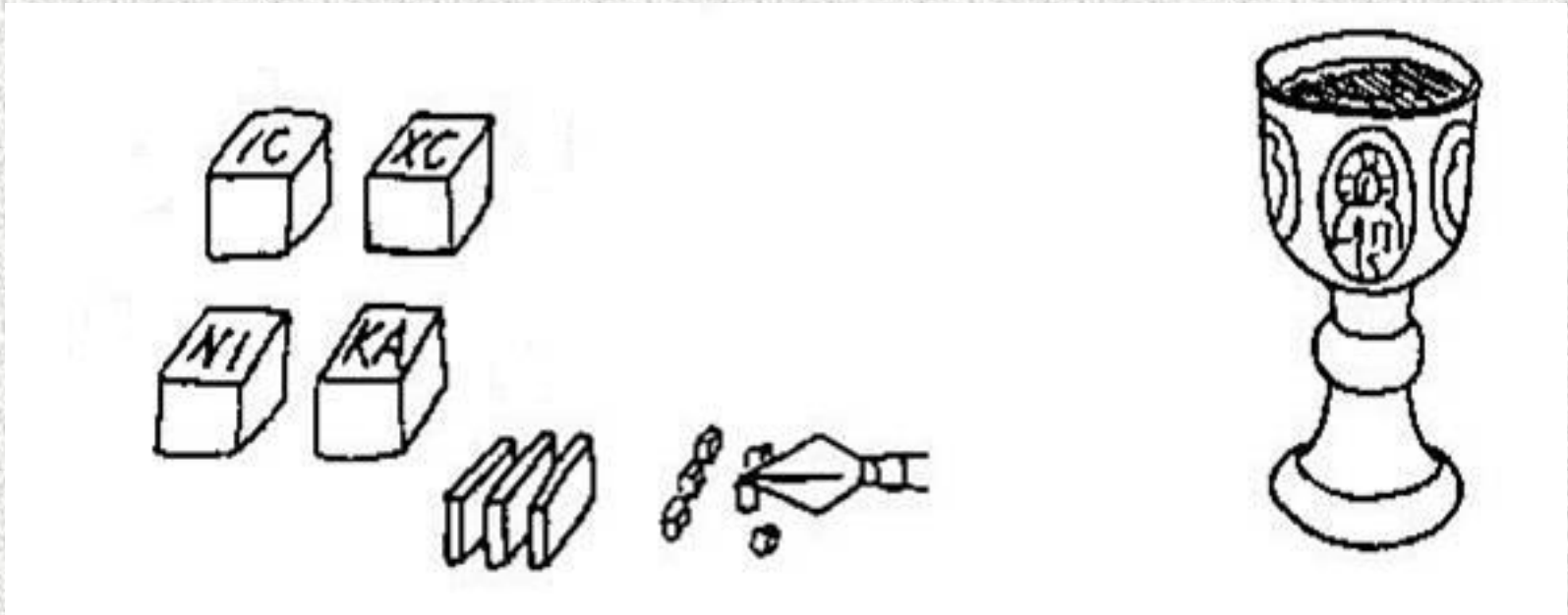
Απ' αυτές τις τέσσερις μερίδες η πρώτη (IC) θα τοποθετηθεί μέσα στο άγιο Ποτήριο και θα ενωθεί με το Τίμιο Αίμα του Κυρίου. Έτσι θα γίνει **η πλήρωση του ποτηρίου, η ένωση δηλ. του Σώματος και του Αίματος του Χριστού**. Με τη δεύτερη (XC) θα κοινωνήσει Σώμα Χριστού ο λειτουργός, ενώ οι υπόλοιπες δύο (NI-KA) θα προστεθούν με την πρώτη εντός του Άγίου Ποτηρίου, για να μεταλάβουν Σώματος και Αίματος Χριστού οι πιστοί.

ΠΛΗΡΩΣΙΣ Ἡ ἙΝΩΣΙΣ

«Πλήρωσον, δέσποτα, τὸ ἅγιον Ποτήριον».

Ὁ Ἱερεὺς λαβὼν τὴν μερίδα τοῦ Ἀμνοῦ, τὴν ἔχουσιν τὸν χαρακτῆρα IC, ποιεῖ μὲ αὐτὴν σταυρὸν ἐπάνω τοῦ Ποτηρίου λέγων.

«**Πλήρωμα ποτηρίου πίστεως, Πνεύματος Ἁγίου. Ἀμήν.**».

Τη στιγμή αυτή επιτελείται η ένωση του αγίου Σώματος με το άγιο Αίμα του Χριστού. Η πράξη αυτή σημαίνει «ὅτι **εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός**, εἰ καὶ ἐν ποτηρίῳ καὶ ἄρτῳ καθορᾶται· καὶ ὁ Αὐτὸς στηριγμός τε διὰ τοῦ ἄρτου καὶ εὐφροσύνη διὰ τοῦ ποτηρίου». Συμεών Θεσσαλονίκης, Migne P.G. 155, 300B

Ἑκχυσις ἢ Ζέσις

— «Εὐλόγησον, Δέσποτα, τὸ ζέον».

— «Εὐλογημένη ἡ ζέσις τῶν ἁγίων σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

— «Ζέσις πίστεως, πλήρης Πνεύματος Ἁγίου. Ἀμήν».

«Τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ, τοῦτο αὐτό τε ὕδωρ ὃν καὶ πυρὸς μετέχον, τὸ Πνεῦμα σημαίνει τὸ ἅγιον, ὃ καὶ ὕδωρ λέγεται καὶ ὡς πῦρ ἐφάνη τότε τοῖς τοῦ Χριστοῦ μαθηταῖς ἐμπесόν. Ὁ δὲ καιρὸς οὗτος τὸν καιρὸν ἐκεῖνον σημαίνει. Τότε μὲν γὰρ κατῆλθε μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὰ κατὰ Χριστὸν ἅπαντα, νῦν δὲ τελειωθέντων τῶν δώρων τὸ ὕδωρ ἐπεισάγεται τοῦτο».

Μετάληψη ιερέως

«Ἴδου προσέρχομαι Χριστῷ τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ καὶ Θεῷ ἡμῶν. Μεταδίδοταί μοι, τῷ ἀναξίῳ πρεσβυτέρῳ, τὸ τίμιον καὶ πανάγιον Σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ, καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσίν μου ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν. Ἐπι μεταδίδοταί μοι... τὸ τίμιον καὶ πανάγιον καὶ ζωηρὸν αἷμα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ...».

Στο σημείο αυτό, όταν δεν υπάρχει κήρυγμα, ψάλλεται το «Κοινωνικόν», ώστε να δοθεί ο χρόνος στον ιερέα να κοινωνήσει ο ίδιος καθώς και όσοι κληρικοί είναι στο ιερό και να προετοιμασθεί για τη θεία **Κοινωνία** των πιστών.

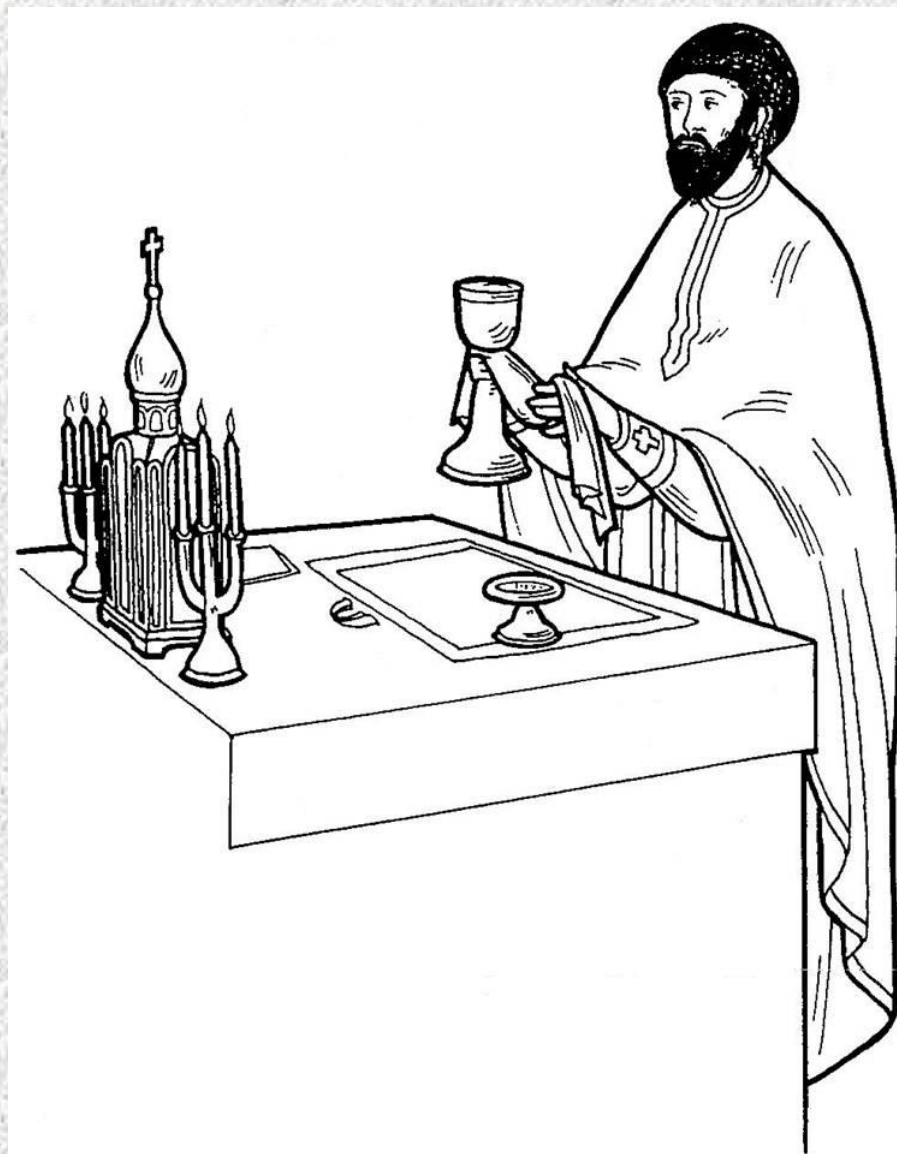
Το Κοινωνικό είναι ένας σύντομος ψαλμικός στίχος ή μία σύντομη φράση σχετική με τη θεία **Κοινωνία**. Συνήθως τις περισσότερες φορές είναι το γνωστό:

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν. Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν τοῖς ὑψίστοις. Ἀλληλούϊα».

Ἄλλα Κοινωνικά που ψάλλονται ανάλογα με την εορτή είναι: «Σῶμα Χριστοῦ μεταλάβετε. Πηγῆς ἀθανάτου γεύσασθε. Ἀλληλούϊα».

«Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος. Ἀλληλούϊα».

«Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπικαλέσομαι. Ἀλληλούϊα» κ.λ.π.

«Ἀεὶ Πάσχα δυνάμεθα ἐπιτελεῖν»

Εἵτα ὁ Λειτουργὸς λαμβάνει τὸ ἅγιον Δισκάριον καὶ μετὰ προσοχῆς βάλλει τὰ τμήματα τοῦ Ἁγίου Σώματος, ὅπερ μελίζει εἰς μικρὰ τεμάχια, εἰς τὸ Ἅγιον Ποτήριον λέγων:

- «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...».
- «Φωτίζου, φωτίζου...».
- «ὦ θείας, ὦ φίλης ...».
- «ὦ Πάσχα τὸ μέγα ...».

Η εἰς Ἀδου κάθοδος, Μονή της Χώρας (Καχριέ Τζαμί),

Ἡ θεία Λειτουργία εἶναι ἓνα διαρκές Πάσχα: «ἀεὶ Πάσχα ἐστί». Γι' αὐτό καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν ἡμέρα τοῦ ευχαριστιακοῦ Μυστηρίου εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς Αναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἡ Κυριακή. Ἡ ἡμέρα, που συμβολίζει τὴν κατάλυση τοῦ χρόνου, γιατί εἶναι ταυτόχρονα ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς δημιουργίας καὶ ἡ οὐδόη, ἡ «ἀνέσπερος καὶ ἀδιάδοχος καὶ ἀτελεύτητος ἡμέρα». Ι. Χρυσόστομος, Μ 62, 530 - Μ. Βασίλειος, Μ 29, 52Α.

Καὶ εἰσκομίζει ἐν τῷ ἁγίῳ Ποτηρίῳ ἀπάσας τὰς μερίδας (ἦτοι τὰς μερίδας τῆς Θεοτόκου, τῶν Ἀγίων καὶ τῶν ψυχῶν) λέγων:

Ἀπόπλυνον, Κύριε, τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἐνθάδε μνημονευθέντων δούλων σου τῷ αἵματί σου τῷ ἁγίῳ πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου καὶ πάντων σου τῶν Ἀγίων. Ἀμήν.

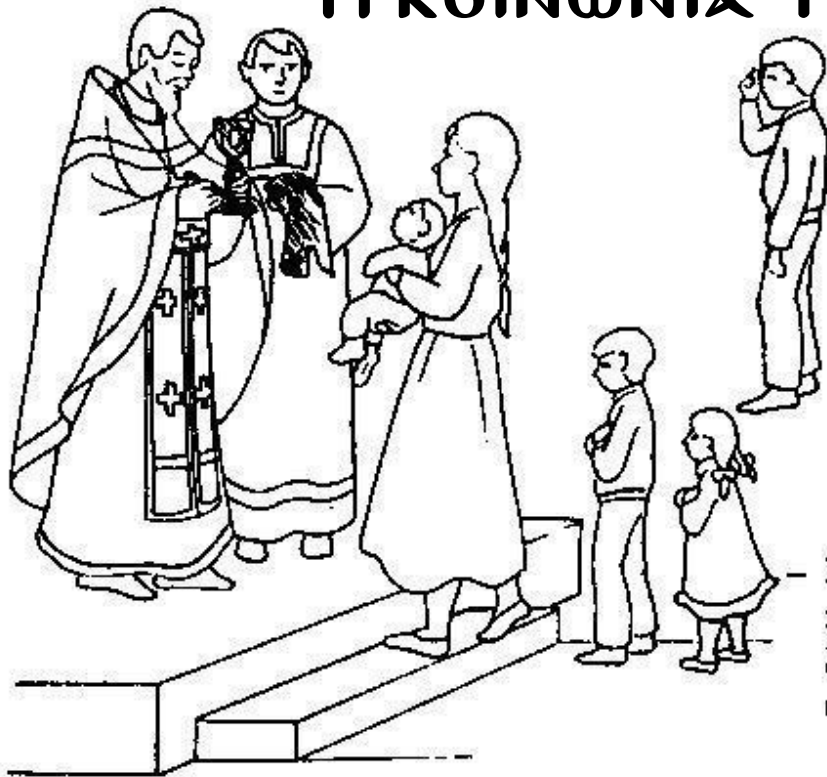
Εὐχὴ πρὸ τῆς θείας Μεταλήψεως

«Ἴδοὺ βαδίζω πρὸς θείαν κοινωνίαν·
Πλαστοργέ, μὴ φλέξης με τῇ
μετουσίᾳ· πῦρ γὰρ ὑπάρχεις τοὺς
ἀναξίους φλέγον· ἀλλ' οὖν κάθαρν
ἐκ πάσης με κηλίδος».

«Μετὰ φόβου Θεοῦ,
πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε».

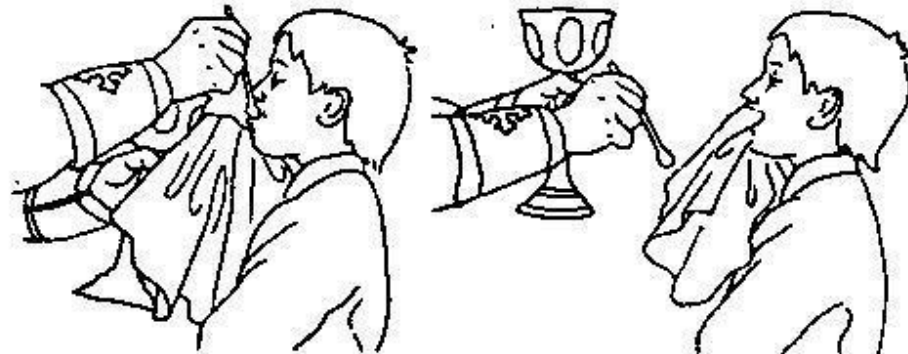
Ἡ κοινωμία τῶν πιστῶν

— Πλησιάζουμε τό Ἅγιο Ποτήριο μέ τά χέρια σταυρωμένα πάνω στό στήθος, λέγοντας, ἀπό μέσα μας, λόγια προσευκῆς.

— Ὁ Ἱερέας δίνει τή Θεία Κοινωνία.

— Σκουπίζουμε τό στόμα.

«Μεταλαμβάνει
ὁ δοῦλος τοῦ
Θεοῦ ...
εἰς ἄφεσιν
ἁμαρτιῶν καὶ εἰς
ζωήν αἰώνιον».

Θεία Κοινωνία

Το Σώμα και το Αίμα του Χριστού είναι αληθινή τροφή και αληθινό ποτό. Και όταν τα μεταλαμβάνει κανείς, δεν μετατρέπονται αυτά σε ανθρώπινο σώμα, όπως γίνεται με τις συνηθισμένες τροφές, αλλά **το ανθρώπινο σώμα μεταβάλλεται σε εκείνα**. Όπως και το σίδηρο, όταν έρθει σε επαφή με τη φωτιά, γίνεται κι αυτό φωτιά· δεν κάνει τη φωτιά σίδηρο.

«Μὴ ὅτι ἄρτος ἐστὶν ἰδῆς, μηδ' ὅτι οἶνός ἐστι νομίσῃς· οὐ γάρ ὡς αἱ λοιπαὶ βρώσεις εἰς ἀφεδρῶνα χωρεῖ, ἅπαγε! Μὴ τοῦτο νόει· ἀλλὰ ὥσπερ κηρὸς πυρὶ προσομιλήσας οὐδὲν ἀπουσιάζει, οὐδὲν περισσεύει, οὕτω καὶ ὧδε νόμιζε συναναλίσκεσθαι τὰ μυστήρια τῇ τοῦ σώματος οὐσίᾳ. Διὸ καὶ προσερχόμενοι, μὴ ὡς ἐξ ἀνθρώπου νομίσατε μεταλαμβάνειν τοῦ θεοῦ σώματος, ἀλλ' ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν Σεραφεὶμ τῇ λαβίδι τοῦ πυρός, ἥνπερ Ἡσαΐας εἶδε, τοῦ θεοῦ σώματος μεταλαμβάνειν νομίζετε, καὶ ὡς τῆς θείας καὶ ἀχράντου πλευρᾶς ἐφαπτόμενοι τοῖς χεῖλεσιν, οὕτω τοῦ σωτηρίου αἵματος μεταλάβωμεν» (Ι. Χρυσόστομος, Περί μετανοίας, ΕΠΕ 30, θ', 314).

Το
«εἶδομεν
τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν,
ἐλάβομεν Πνεῦμα
ἐπουράνιον».

που αναφωνούμε
μετά τη θεία
Κοινωνία, είναι η
μετοχή μας στην
Πεντηκοστή.

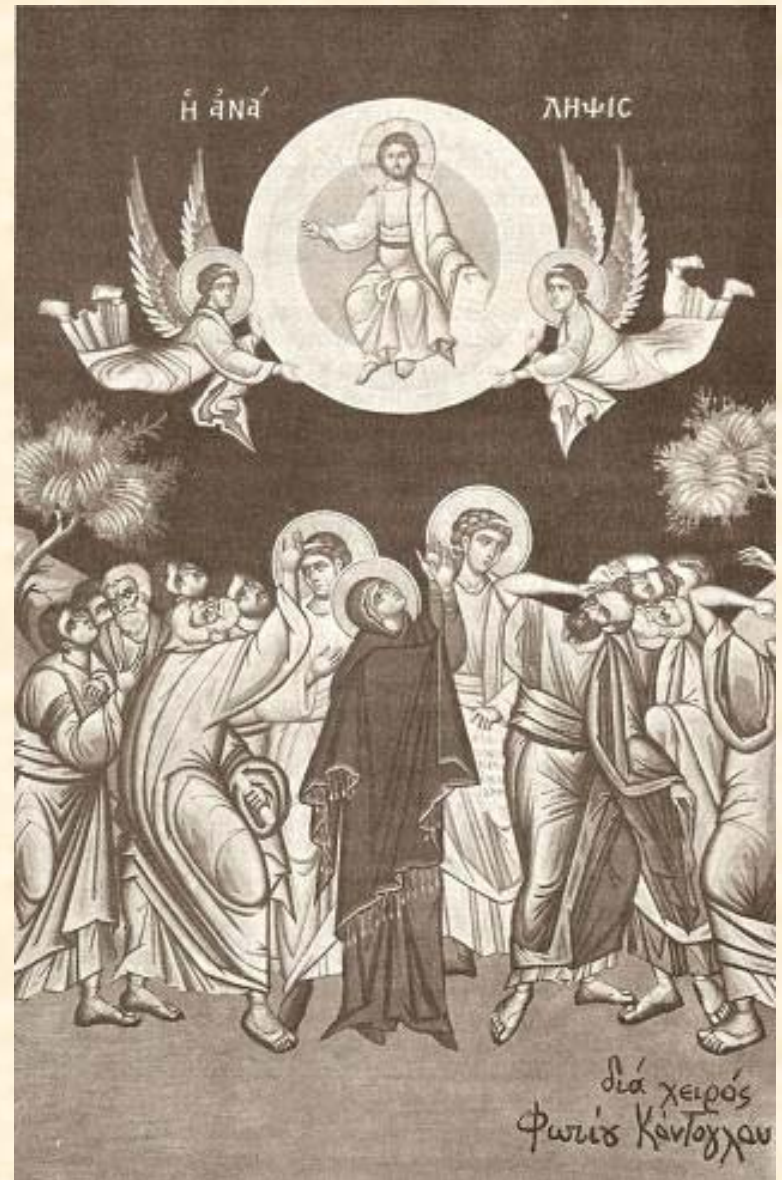

— «Ύψωσον, Δέσποτα».

— «Ύψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς,
ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν· ἡ
δόξα σου διαμένει εἰς αἰῶνας
αἰώνων».

Κάθε φορά που τελείται η θεία Λειτουργία ο Χριστός κατέρχεται από τους ουρανοὺς για τη δική μας σωτηρία. Στο τέλος της θείας Λειτουργίας ανέρχεται πάλι στους ουρανοὺς, αλλά το Φως της δόξης και της αγάπης Του παραμένει και ἐπὶ της γης και καταυγάζει την οικουμένη.

Η μεταφορά των τίμιων δώρων στην πρόθεση μετά τη θεία Κοινωνία είναι η **Ανάληψη** του Χριστού.

Εὐχὴ εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ Μεταλήψει

« Ὁρθοί. Μεταλαβόντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων, ἐπουρανίων καὶ ζωοποιῶν, φρικτῶν τοῦ Χριστοῦ Μυστηρίων, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ».

«Εὐχαριστοῦμέν σοι, Δέσποτα φιλόνησπε, εὐεργέτα τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅτι καὶ τῇ παρούσῃ ἡμέρᾳ κατηξίωσας ἡμᾶς τῶν ἐπουρανίων σου καὶ ἀθανάτων μυστηρίων. Ὁρθόμησον ἡμῶν τὴν ὁδόν, στήριξον πάντας ἡμᾶς ἐν τῷ φόβῳ σου, φρούρησον ἡμῶν τὴν ζωὴν, ἀσφάλισαι ἡμῶν τὰ διαβήματα· εὐχαῖς καὶ ἱκεσίαις τῆς ἐνδόξου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ πάντων τῶν Ἁγίων σου».

ἈΠΟΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ

«Ἐν εἰρήνῃ
προέλθωμεν».

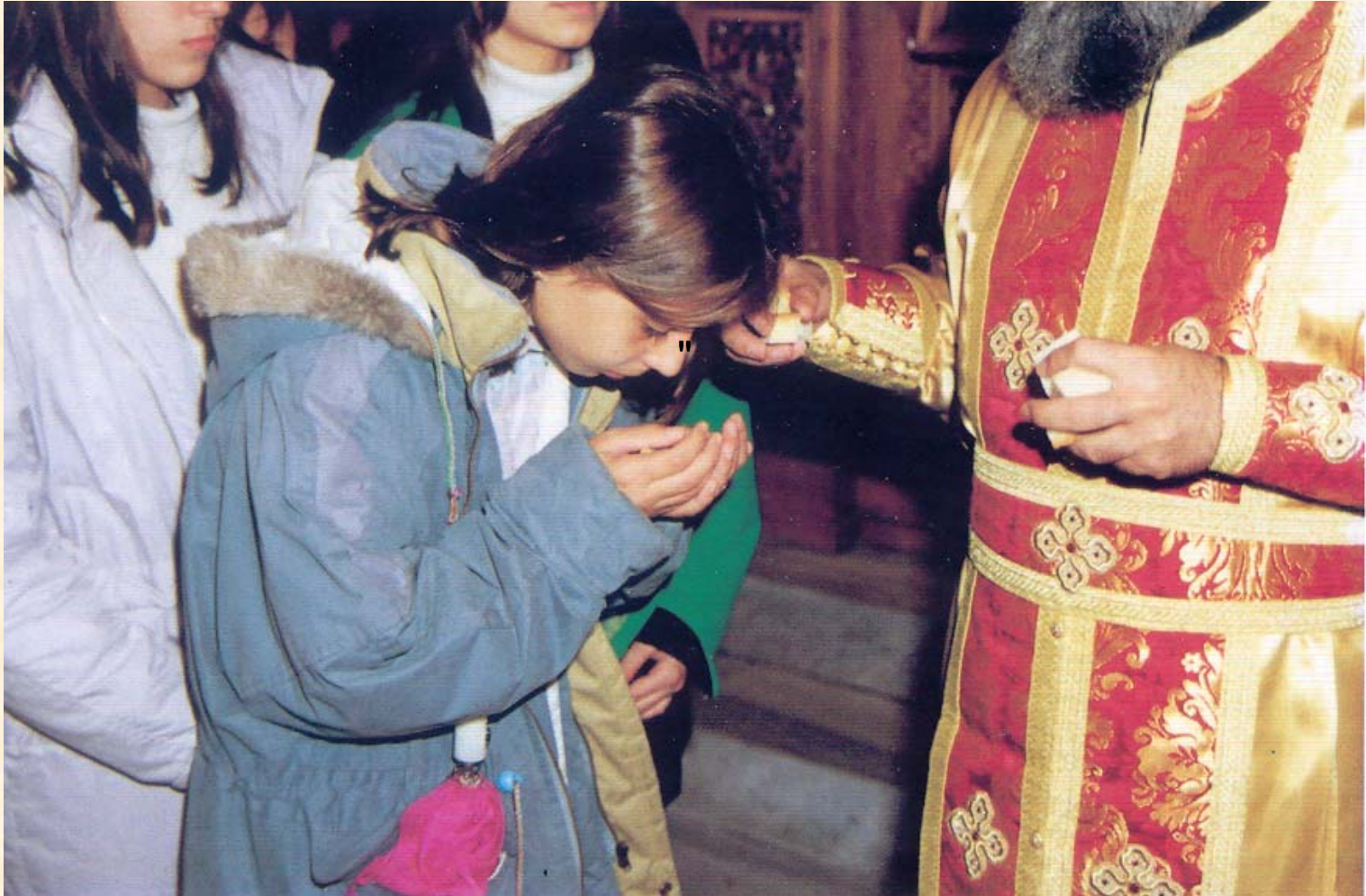
«Εὐλογία Κυρίου καὶ
ἔλεος αὐτοῦ ἔλθοι ἐφ'
ὑμᾶς, τῇ αὐτοῦ θεία
χάριτι καὶ φιλανθρωπία
πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων».

«Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων
Πατέρων ἡμῶν ...».

Ἀντίδωρο: Ἀντὶ τῶν Δώρων, τοῖς μὴ μετασχοῦσι τούτων παρέχεται.

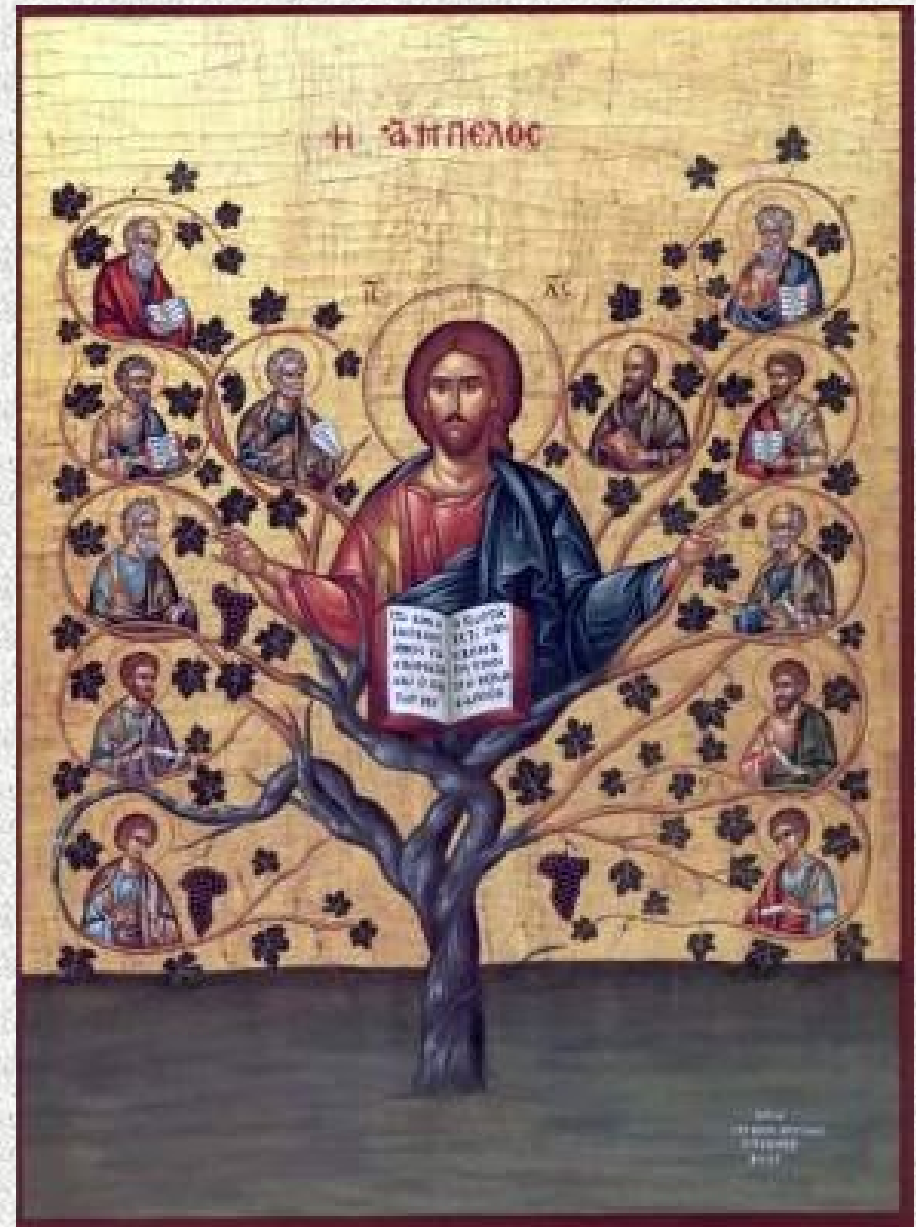
Εἶναι αγιασμένος ἄρτος, που προσφέρθηκε στην Πρόθεση και ἀπὸ τον ὁποῖο κόπηκε το μεσαῖο κομμάτι και ἐγένε Σῶμα Χριστοῦ. Αὐτός ο ἄρτος, που σφραγίστηκε με τη λόγχη και δέχθηκε ιερὰ λόγια, δίνεται σ' ὅσους δεν μετέλαβαν των Μυστηρίων. Γι' αὐτό, ὅταν το παίρνουν οὖν χριστιανοί, ασπάζονται και το χέρι του ιερέως.

ΜΕΤὰ ΤὸΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΌ

Ἐννόησον οἶας (=ποιᾶς) ἀπολαύεις μυσταγωγίας ὁ μεμυημένος σὺ, μετὰ τίνων ἀναπέμπεις τὸ μυστικὸν μέλος ἐκεῖνο, μετὰ τίνων βοᾷς τὸ, Τρισάγιος. **Δίδαξον τοὺς ἕξωθεν**, ὅτι μετὰ τῶν σεραφὶμ ἐχόρευσας, ὅτι εἰς τὸν δῆμον τὸν ἄνω τελεῖς, ὅτι εἰς τὸν χορὸν ἐνεγράφης τὸν τῶν ἀγγέλων, ὅτι τῷ Δεσπότῃ διελέχθης(=συνομίλησες), **ὅτι τῷ Χριστῷ συνεγένου** (=ενώθηκες). Ἄν οὕτως ἑαυτοὺς ρυθμίζωμεν, οὐδὲν ἐξελθόντες δεησόμεθα λόγου πρὸς τοὺς ἀπολειφθέντας· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ὠφελείας, τῆς οἰκείας αἰσθήσονται ζημίας, καὶ δραμοῦνται ταχέως, ὥστε τῶν αὐτῶν ἀπολαῦσαι.

(Ιωάν. Χρυσόστομος, Ομιλία Δ (PG 51, 179-180))

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΤ' ΕΠΙΛΟΓΗΝ

1. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ, Η Θεία Λειτουργία, Σχόλια, Εκδ. Ι. Κουτλουμουσιανού Κελλίου Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος, Καρυές, Άγιον Όρος, 1993.
2. Πρωτοπρεσβυτέρου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ, Ό Χριστιανικός Ναός καί τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ, Εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα, 1969.
3. ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΒΑΣΙΛΑ, Ερμηνεία της θείας Λειτουργίας, Migne P.G. 150 - (Από τη σειρά των φυλλαδίων «Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ» της Ιεράς Μονής Παρακλήτου Ωρωπού Αττικής.)http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/tributes/agios_nikolaos_kabasilas/interpretation_of_divine_liturgy.htm
4. "ΤΟ ΠΡΟΣΦΟΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ", Έκδοση Ι. Μ. Δημητριάδος, ISBN 960-7175-99-9.
5. Επισκόπου ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ Ν. ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ, Εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν, Εκδόσεις Σταυρός, Αθήνα, 1978.
6. ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΣΑΒΒΑ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, Τι είναι η θεία Λειτουργία και πώς θα τη ζήσουμε, Εκδ. Ιερού Κελλίου Εισοδίων της Θεοτόκου, Κερασιά Αγ. Όρους
7. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ομιλία ΜΣΤ' εις το κατά Ιωάννην, Migne P.G. 59, 260.
8. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Εἰς το Κατά Ματθαῖον, Ομιλία 59, ΕΠΕ, τ. 12.
9. ΠΑΥΛΟΥ ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ, Η Ορθοδοξία, Εκδ. Βασ. Ρηγόπουλου, Θεσσαλονίκη, 1972.
10. ΠΑΥΛΟΥ ΕΥΔΟΚΙΜΩΦ, Η προσευχή της Ανατολικής Εκκλησίας, Η Λειτουργία του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, Εκδ. Αποστ. Διακονία, Αθήνα, 1980.
11. ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ, Απολογία Α', 67, 3-5, ΒΕΠΕΣ 3.

*Ζητούμε την κατανόησή σας για τις ατέλειες
της παρούσης εργασίας και περιμένουμε τις
υποδείξεις σας για τη βελτίωσή της.*

kxevgenis@sch.gr